

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาตามหัวข้อ ดังนี้

1. ปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
2. ความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
3. หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540
4. นโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
5. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2537
6. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2541
7. หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
 - 7.1 ด้านบุคลากร
 - 7.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม
 - 7.3 ด้านการจัดประสบการณ์
 - 7.4 ด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย
 - 7.5 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง
 - 7.6 ด้านพัฒนาการเด็ก
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กำหนดปรัชญาการจัดการศึกษาและ การอบรมเลี้ยงดูบนพื้นฐาน ที่สนองความต้องการเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี ที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุลต่อเนื่องไปพร้อมกันทุกด้าน ประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้จะเป็นประสบการณ์ตรงที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้ เป็นไปเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความสุข กับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือกัน

ระหว่าง บ้าน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อพัฒนาให้เด็กได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวณี คุรุรัตน์ (2524 : 2) สรุปว่า การจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งสำหรับประเทศที่เห็นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ เด็กจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการเอาใจใส่เป็นอย่างดี จึงจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีจริยธรรม อันจะเป็นทางนำให้เด็กก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นประโยชน์และเป็นกำลังของประเทศชาติ ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยนี้ มีหลักการพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. พื้นฐานทางด้านความเสมอภาค เด็กทุกคนไม่ว่าจะมาจากที่ใด สังคมใด วัฒนธรรมของประเทศใด จะมีความเสมอภาค คือ เท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการพัฒนา เพื่อให้เจริญเติบโตไปสู่ความเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ

2. พื้นฐานในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของเด็ก มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพอยู่ในตัวซึ่งคิดตัวมาแต่กำเนิด ศักยภาพต่างๆ นั้นสามารถพัฒนาได้และจะนำออกมาใช้ได้เมื่อได้รับการกระตุ้นทั้งจากสิ่งเร้าภายนอกและแรงจูงใจภายในตัวเอง การจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยนี้ จะต้องพยายามดึงเอาศักยภาพของเด็กที่มีอยู่ในแต่ละคนออกมา และพัฒนาศักยภาพนั้นให้เจริญออกงอกอย่างสมบูรณ์

3. พื้นฐานในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นธรรมชาติของมนุษย์ เด็กแต่ละคนจึงมีความแตกต่างกันตามคุณสมบัติประจำตัวของเด็ก และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ การจัดการศึกษาจะต้องตระหนักถึงธรรมชาติของมนุษย์ ในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล จะเป็นพื้นฐานในการวางแนวทางพัฒนาเด็กตามลักษณะเฉพาะของเขา และเป็นการพยายามเข้าถึงตัวเด็กแต่ละคนด้วย

นักการศึกษาคนสำคัญในอดีต ได้ให้ความสนใจ ตีตรียม ให้ความสำคัญและได้วางรากฐานของการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา โดยคำนึงถึงเด็กเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 1-4)

พลาโตและอริสโตเติล (Plato : 428-345 B.C. & Aristotle : 384-322 B.C.) ปรัชญาเมธีชาวกรีก เชื่อว่า มนุษย์มีพื้นฐานของการเป็นคนดี การศึกษาควรให้ความสำคัญของการพัฒนาร่างกาย และจิตใจ สังคมควรประกอบด้วยคนดีที่ปฏิบัติตามกฎที่ดี

มาร์ติน ลูเทอร์ (Martin Luther, 1483-1546) นักปฏิรูปศาสนาฝ่ายโปรเตสแตนต์ ชาวเยอรมัน เชื่อว่า เป้าหมายหลักของการศึกษาคือ การสอนศาสนา และกล่าวว่า ครอบครัวยุโรปเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญที่สุด

จอห์น อมอส คอเมนีอุส (John Amos Comenius, 1592-1670) ชาวเชโกสโลวาเกีย ผู้ซึ่งเป็นทั้งครูและนักทฤษฎีการศึกษา กล่าวว่า เด็กทุกคนควรมีสิทธิได้รับการศึกษาในโรงเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า ทุกคนมีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน เน้นการให้ความสำคัญของการให้การ

ศึกษาดังแต่เด็กยังเล็กอยู่ ซึ่งเชื่อว่าเป็นวัยที่ง่ายต่อการปั้น เด็กๆ ควรได้เรียนโดยการกระทำ และเรียนโดยการเล่น การศึกษาเป็นกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่แรกเกิดและดำเนินไปจนตลอดชีวิต ได้ชักนำให้เปิดโรงเรียนสำหรับแม่ที่มีลูกวัยก่อนเรียน (Mother School) ดังปรากฏในหนังสือ "ระเบียบวิธีสอน" ว่า ควรมีโรงเรียนที่ให้การศึกษาแก่มารดาในเรื่องการปฏิสนธิและการเลี้ยงดูเด็ก และในหนังสือ "โรงเรียนสำหรับทารก" ได้เสนอแนะการสอนตามหลักสูตรว่า ครูควรสอนบทเรียนง่ายๆ เกี่ยวกับวัตถุ สอนให้รู้จักหิน พืช และสัตว์ ให้บอกชื่อและหน้าที่ของอวัยวะของร่างกาย ให้แยกสีต่างๆ รู้จักความแตกต่างของความมืดและความสว่าง สังเกตสิ่งแวดล้อมและสภาพทั่วไปของห้อง ไร่ สวน นา ถนน สอนให้มีความสงบเสถียร เชื่อสัตย์ และเชื่อฟัง รวมทั้งสอนให้เด็กรู้จัก สวดมนต์ภาวนา นอกจากนี้ยังมีนิอุส ยังได้เขียนหนังสือภาพ (Orbis Picture) สำหรับเด็กโดยตรงเล่มแรกซึ่งมีชื่อเสียงและมีผู้แปลเป็นภาษาต่างๆ หลายภาษา

จอห์น ล็อก (John Lock. 1632-1704) ความคิดของล็อกเปรียบเด็กเสมือนผ้าขาวซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน เขาเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของบุคคลมากกว่าคุณลักษณะภายในหรือพันธุกรรม สิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดจิตใจ เพราะเด็กทุกคนเกิดมาด้วยความสามารถด้านการเรียนรู้และค้นหาสมรรถภาพที่เหมือนกัน สิ่งที่ทำให้ผลการเรียนของเด็กแตกต่างกัน ก็เนื่องมาจากองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นฐานทางครอบครัว การศึกษาและประสบการณ์ในวัยเด็ก นอกจากนี้ยังเชื่อว่า วิธีที่ดีที่สุดที่จะให้เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อมคือ การฝึกประสาทสัมผัส

ฌัก จาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau. 1721-1778) รูสโซเป็นนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส เขาเป็นนักเขียนและนักทฤษฎีด้านสังคม ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับธรรมชาติศึกษาและการพัฒนาการของเด็ก โดยเขียนไว้ในหนังสือ ชื่อ "เอมิล" (Emile) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยคำนึงถึงธรรมชาติของเด็กให้ค้นพบด้วยตนเองไม่บังคับซึ่งถือว่าเป็นการทำลายธรรมชาติของเด็ก การศึกษาของเด็กคือการเรียนรู้ด้วยความสนใจตามธรรมชาติความอยากรู้อยากเห็น หัวใจของการศึกษาคือ ชีวิตในครอบครัว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนักการศึกษาในยุคต่อมา เช่น เปสตาลอซซี (Pestalozzi) เฟร็อบเอล (Froebel) ดีวีย์ (Dewey) และเพียเจท์ (Piaget)

โยฮัน เปสตาลอซซี (Johann Pestalozzi. 1746-1827) นักการศึกษาชาวสวิสเป็นผู้นำความคิดของนักศึกษารุ่นเก่าไปปฏิบัติจริงในห้องเรียน หลักการสอนของเปสตาลอซซีเน้นถึงวิธีสอนตามธรรมชาติ คือสอนจากรูปธรรมไปหนามธรรม และเน้นจริยธรรมที่มีอยู่ในตัวคน ให้ใช้ความรักเป็นเครื่องฝึกอบรมเด็ก และไม่เหินห่างกับการเรียนแบบท่องจำและวิธีการลงโทษอย่างรุนแรง และยังเป็นคนริเริ่มในเรื่องความพร้อม โดยเห็นว่าเด็กมีความสนใจความต้องการและอัตราในการเรียนรู้ต่างกัน และเชื่อว่าบุคลิกภาพของเด็กทุกคนเป็นของแต่ละคน ควรให้เด็กได้เรียนตามความสามารถและเรียนจากประสบการณ์ตรง

เฟรเดอริค วิลเฮล์ม เฟร็อบเอล (Friedrich Wilhelm Froebel, 1782-1852) นักการศึกษาชาวเยอรมัน ได้รับการขนานนามว่าเป็นบิดาของการอนุบาลศึกษาในปัจจุบัน มีความเชื่อว่าการเล่นเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การศึกษาเริ่มต้นจากอุปสรรคและพัฒนาไปสู่นามธรรม ควรส่งเสริมการพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก ให้เจริญขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1859-1952) เป็นนักการศึกษาชาวอเมริกัน เป็นผู้ริเริ่มการศึกษาแบบก้าวหน้า (Progressive Education) เขาเชื่อว่า การศึกษาควรมีความสัมพันธ์กับชีวิตปัจจุบันของเด็ก มิใช่แต่การเตรียมตัวเพื่อชีวิตในอนาคต เน้นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมในระบอบประชาธิปไตย การเรียนการสอนให้เด็กได้มีเสรีภาพในการแสดงออกโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความสนใจและความสามารถของเด็ก ให้เด็กเลือกกิจกรรมด้วยตนเองเรียนจากประสบการณ์ตรงและการทดลอง เป็นผู้สังเกตและให้คำแนะนำ โรงเรียนจะต้องเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กได้สามารถเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ได้ด้วยตนเอง และเด็กจะต้องได้มีประสบการณ์ต่อเนื่อง เป็นอิสระที่ได้แสดงออกตามธรรมชาติของเด็ก

แนวคิดปรัชญาของดิวอี้ ในปัจจุบันได้นำมาเป็นแนวการจัดการศึกษาแก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอนจะสนองความต้องการของเด็กโดยให้เด็กมีอิสระในการแสดงออกตามธรรมชาติ และให้เด็กเป็นศูนย์กลาง

มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori, 1870-1952) เป็นชาวอิตาลี และเป็นสตรีคนแรกที่ได้รับปริญญาทางการแพทย์ เชื่อว่า เด็กเรียนรู้ได้ดีจากการสัมผัส ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความรู้และทักษะเฉพาะอย่าง เด็กมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ โดยการสำรวจหาประสบการณ์และความรู้ที่เหมาะสมกับวัยของตน หลักการพื้นฐานของห้องเรียนมอนเตสซอรี คือ เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการสังเกตและปฏิบัติการฝึกประสบการณ์ชีวิต แนวคิด มอนเตสซอรี ให้เสรีภาพแก่เด็ก เพื่อแสวงหาความรู้โดยให้เด็กมีประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง และด้วยความสมัครใจ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้เด็ก และให้เลือกทำกิจกรรมโดยเสรี มีครูเป็นผู้สังเกตและแนะนำช่วยเหลือ

ระบบการสอนแบบมอนเตสซอรี คือสอนเด็กให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีพัฒนาการเจริญทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้เสรีภาพแก่เด็กในการเลือกทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสนใจ แต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่วางไว้

ฌ็อง ปิแยจ็อง (Jean Piaget, 1896-1980) เกิดที่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เป็นผู้สนใจทางชีววิทยามาตั้งแต่วัยเด็ก การฝึกฝนทางด้านชีววิทยาส่งผลต่อการพัฒนาความคิดของเขาเกี่ยวกับความรู้และพื้นฐานทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางสติปัญญาว่าเกี่ยวข้องกับด้านชีววิทยา นอกจากนี้ยังสนใจวิชาปรัชญาด้านญาณวิทยา (Epistemology) เขามีความประสงค์ที่จะรวมหลักการทางชีววิทยาและปรัชญาเข้าด้วยกัน เขาได้ศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการ

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) และจุง (Jung) ทฤษฎีขั้นต้นตอนพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในการศึกษาเด็ก นับว่าเพียเจต์เป็นผู้นำคนสำคัญคนหนึ่งในการศึกษาพัฒนาการเด็กและการจัดการศึกษาปฐมวัย

กล่าวโดยสรุป นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง เด็กควรได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการลงมือกระทำด้วยตนเองและการเล่นเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก เด็กต้องการความรักความอบอุ่น รวมทั้งต้องการสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งถือว่ามีผลสำคัญต่อการพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยโดยยึดแนวความคิดและปรัชญาของนักการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพแห่งวัยของเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540 : 3-5) ได้ให้แนวความคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ อยู่บนพื้นฐานที่ว่า พัฒนาการของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรา มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะไปได้ดี ถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสริเริ่มตามความต้องการและสนใจของตนเอง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลองสร้างสรรค์คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโตช่วยพัฒนา ร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน ครูก่อนประถมศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมเด็ก มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็ก พัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ครูผู้สอนต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานที่เหมือนหรือต่างกันได้อย่างราบรื่น

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จะต้องมีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก การจัดการประสบการณ์ต้องเน้นให้เด็กเป็นผู้กระทำมีความสนุกสนานในการเล่น ตลอดจนทั้งการปรับกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมในด้านสังคมและวัฒนธรรม

ความสำคัญของการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ของการศึกษาในช่วงก่อนประถมศึกษา จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะช่วยส่งเสริมความงอกงามของเขาให้เป็นรูปแบบขึ้นมา โรงเรียนสำหรับเด็กเหล่านี้ นับว่าเป็นโรงเรียนแรกที่จะสร้างเด็กเพื่อชีวิตในภายภาคหน้า อาจกล่าวได้ว่าให้การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและสวัสดิการแก่เด็กในวัยนี้ นับได้ว่าเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์ และมีนักการศึกษาหลายคนที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้แก่

อกฤษ จันทรวิมล (2510 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวว่า เคยมีผู้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับเทคนิคในการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาในระดับชั้นต่ำสุด จะมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และยิ่งสูงขึ้นการเปลี่ยนแปลงจะน้อยลงทุกที ตามแนวคิดนี้เทคนิคในการจัดการศึกษาที่มีการพัฒนามากที่สุดคือ การศึกษาชั้นอนุบาล อาจกล่าวได้ว่าความเจริญก้าวหน้าในเรื่องการศึกษานูบาลเป็นเครื่องวัดความเจริญงอกงามของชาติบ้านเมืองส่วนหนึ่ง ประเทศใดมีการศึกษานูบาลเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่น การศึกษาระดับอื่น ๆ ของประเทศนั้นก็ย่อมเจริญก้าวหน้าไปด้วย

ชัยยงต์ พรหมวงศ์ (2521 : 8) ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนว่า การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการพัฒนาการและกระบวนการเรียนต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาตลอดชีวิตของเด็ก เป็นความสำคัญในระยะต้นของชีวิต

ประภาพันธ์ นิลอรุณ (2522 : 10-15) กล่าวว่า เนื่องจากปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก พ่อแม่ต้องช่วยกันออกไปทำงานนอกบ้าน เด็กเล็ก ๆ ที่ยังไม่ถึงวัยเรียนต้องอยู่กับพี่เลี้ยงเป็นส่วนมาก ซึ่งเด็กอาจจะเรียนรู้และได้รับการอบรมเลี้ยงดูไม่ถูกวิธี ผลเสียหายย่อมเกิดขึ้นกับเด็ก ดังนั้น การช่วยเหลือให้เด็กได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ย่อมมีหลักการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง จึงนับว่าเป็นวิธีการที่น่าจะทำอย่างยิ่ง

เบญจา แสงมลิ (2518 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาก่อนวัยเรียนตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า ทุกยุคทุกสมัยเด็กเล็ก จะได้รับการเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมเสมอมา โดยที่ผู้ใหญ่จะเข้าใจหลักการศึกษหรือไม่ก็ตาม สิ่งที่ผู้ใหญ่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ปราชญ์สำหรับลูกหลานก็คือ อยากรู้อยากเห็นอยากรู้อยากเป็นคนดี มีเงินทอง ทั้งสลาภยศสรรเสริญ แต่การที่จะทำให้เด็กถึงจุดปราชญ์ของผู้ใหญ่นั้นไม่ใช่สิ่งที่จะทำได้ง่ายนัก ดังนั้นการปลูกฝังอบรมสั่งสอนจะต้องเป็นผู้รอบรู้เข้าใจความหมายอย่างแท้จริง การปลูกฝังนิสัยที่ดีและอบรมเด็กนั้นจะต้องประกอบด้วยขั้นตอนหลักการ และวิธีปฏิบัติอย่างละเอียดรอบคอบ จึงจะสามารถนำเด็กไปสู่เป้าหมายได้

การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา นอกจากมุ่งให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาได้ดี ยังเป็นการศึกษาพื้นฐานที่จะทำให้เด็กมีชีวิตในอนาคตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากบทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเด็กไทย โดยคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรม

เลี้ยงดูเด็กในปี 2535 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อน 6 ปี จะมีผลไปตลอดชีวิตหากได้รับการดูแลที่ดี และได้รับความรักความอบอุ่นจะทำให้เด็กเป็นคนสดชื่นแจ่มใส มองโลกในแง่ดี รู้จักรักคนอื่น การพัฒนาเด็กเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับบุคคลและสถาบันหลายฝ่าย เริ่มตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชนและสิ่งแวดล้อม เด็กวัยก่อนประถมศึกษาจึงเป็นวัยทองของชีวิต ถ้าเราต้องการให้พลเมืองเป็นอย่างไร ก็สามารถทำได้โดยการเลี้ยงดูพื้นฐานให้เด็กตั้งแต่ก่อน 6 ปี

จากคำกล่าวดังกล่าวข้างต้น เกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาพื้นฐานสำคัญสำหรับชีวิตในอนาคต ที่ต้องการอาศัยการให้การสนับสนุนจากทุกฝ่าย บุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจแนวทางการจัดการศึกษาและวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งต้องมีการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาเด็กที่ถูกต้อง โดยถือว่าความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นหัวใจสำคัญ ของการดำเนินงานในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและเด็กทุกคน เด็กคืออนาคตของประเทศชาติ เด็กจึงจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการเรียนรู้อย่างถูกต้อง เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรง มีจิตใจมั่นคง อารมณ์แจ่มใส สติปัญญาเฉลียวฉลาด และมีความสามารถปรับตัวได้ดีในสังคม หน้าที่รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กก่อนประถมศึกษา จึงเป็นของพ่อแม่ ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น เด็กวัยก่อนประถมศึกษาจึงเป็นวัยที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นที่ยอมรับทางด้านวิชาการแล้วว่า เป็นวัยที่เหมาะสมกับการวางพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกด้าน ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ทั้งนี้เพราะเด็กที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังอยู่ในวัยที่ต้องการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา หากไม่ได้รับการพัฒนาในช่วงวัยนี้การพัฒนาในระยะต่อไปอาจเป็นไปได้ช้า อาจสายเกินไปที่จะแก้ไขความบกพร่องต่างๆ ได้ทัน ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่เน้น "คน" เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคน เพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และรับผลประโยชน์จากการพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 15)

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในปัจจุบัน ได้มีการขยายตัวออกไปค่อนข้างมากและรูปแบบการจัดที่แตกต่างกันออกไป เช่น จัดเป็นโรงเรียนอนุบาล จัดเป็นศูนย์เด็กปฐมวัยศูนย์เด็กพัฒนาเด็กเล็ก แต่จะอย่างไรก็ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในระดับนี้ก็คล้ายคลึงกัน กล่าวคือมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาเป็นหลัก ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปว่า หน่วยงานและวิธีการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดได้ 2 ประเภท คือ

1. มุ่งพัฒนาเด็กและเตรียมตัวเด็กให้มีความพร้อม ที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 หน่วยงานเหล่านี้ ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โครงการจัดชั้นเด็ก วัยก่อนเกณฑ์บังคับ ของกรมการฝึกหัดครู(สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ) เป็นต้น

2. มุ่งพัฒนาเด็กและส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดู ให้เด็กมีความเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เพื่อแบ่งเบาภาระของมารดา หน่วยงานดังกล่าวได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์โภชนาการเด็กของกรมอนามัย สถานสงเคราะห์เด็กต่างๆ เป็นต้น

หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและรูปแบบการจัด ดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2524 : 34-35)

หน่วยงานที่จัด	รูปแบบ	เขตบริการ	หมายเหตุ
ทบวงมหาวิทยาลัย	โรงเรียนสาธิต	ในเมือง	
สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ	โรงเรียนอนุบาลชั้น เด็กเล็กในโรงเรียน ประถมศึกษา	ในเมืองและชนบท	ดำเนินการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2523
สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน (สช.)	โรงเรียนอนุบาล	ในเมืองและชนบท	
กรมการศาสนา	โรงเรียนเด็กก่อน วัยเรียน	ในเมืองและชนบท	
กรมการฝึกหัดครู(สำนักงาน สภาสถาบันราชภัฏ)	ชั้นเด็กเล็กในโครงการ ฝึกหัดครูชนบท	ชนบทในเมือง	
เทศบาล	โรงเรียนสาธิต	ในเมือง	
กทม.	ชั้นเด็กเล็ก	ในเมือง(ชานเมือง)	
กรมการพัฒนาชุมชน	ศูนย์เลี้ยงเด็ก	ในเมือง	
กรมประชาสงเคราะห์	ศูนย์เด็กเล็ก	ในเมืองและชนบท	
กระทรวงสาธารณสุข	สถานรับเลี้ยงเด็ก	ในเมือง	
กรมอนามัย	ของเอกชนและที่กรม จัด เช่นบ้านราชวิถี		
	ศูนย์โภชนาการเด็ก	ชนบท	

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540

กระทรวงศึกษาธิการ. (2540 : 12-18) หลักสูตรก่อนประถมศึกษา มีสาระสำคัญดังนี้

1. หลักการ เป็นการจัดโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3-6 ปี ทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และเป็นการร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถาบันศึกษา และชุมชน ดังนี้

- 1.1 เป็นการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมเด็กทุกประเภท ที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี
- 1.2 เป็นการพัฒนาเด็กโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา
- 1.3 เป็นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 1.4 เป็นการจัดประสบการณ์ที่让孩子สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
- 1.5 เป็นการพัฒนาเด็ก โดยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 1.6 เป็นการพัฒนาเด็กโดยให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

2. จุดมุ่งหมาย มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยแบ่งออกเป็น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 10 ประการ และคุณลักษณะตามวัยแยกตามพัฒนาการของเด็กกลุ่มอายุ 3-4 ปี, 4-5 ปี และ 5-6 ปี ตามลำดับ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 2.1 มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
- 2.2 ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และเล็กได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน
- 2.3 ร่าเริง แจ่มใส มีความสุขและความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
- 2.4 มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบ
- 2.5 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย
- 2.6 อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 2.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย
- 2.8 ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 2.9 มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
- 2.10 มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

คุณลักษณะตามวัย

พัฒนาการ	อายุ 3-4 ปี	อายุ 4-5 ปี	อายุ 5-6 ปี
ด้านร่างกาย	<ul style="list-style-type: none"> -เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ -วิ่งแล้วหยุดได้โดยไม่ล้ม -ใช้กรรไกรมือเดียวได้ -วาดและระบายสีอิสระได้ 	<ul style="list-style-type: none"> -เดิน วิ่ง กระโดดได้ดี -เพราะกล้ามเนื้อเริ่มประสานสัมพันธ์กัน -กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย -ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ 	<ul style="list-style-type: none"> -เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว -กระฉับกระเฉงไม่อยู่นิ่ง -ใช้ก้ำกึ่งเนื้อเล็กได้ดี -เช่นตัดกระดาษ ผูกเชือก รongเท้าได้ -ยืดตัว คล่องแคล่ว
ด้านอารมณ์จิตใจ และสังคม	<ul style="list-style-type: none"> -พอใจคนที่ตามใจ -ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม -ช่วยตนเองได้ -ชอบเล่นแบบคู่ขนาน -เล่นของเล่นชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น 	<ul style="list-style-type: none"> -มีความมั่นใจตนเองสูงขึ้นมาก -ชอบท้าทายผู้ใหญ่ -ต้องการให้มีคนฟัง -คนสนใจ สนใจผู้อื่น -ชอบเล่นบทบาทสมมุติ -ชอบเล่นเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> -อายง่าย -ยืดตัวเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง -ช่วยตัวเองได้ -สร้างความพอใจให้ผู้อื่น -ชอบแสดงออกและทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้ผู้ใหญ่ชมเชย
ด้านสติปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> -สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ -สมาธิสั้นเนื่องจากอยากรู้อยากเห็นทุกสิ่งรอบตัว -ชอบถาม "ทำไม" -ร้องเพลงง่ายๆ แสดงท่าเลียนแบบ -พูดประโยคยาวขึ้น -ยังคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> -เตรียมเทียบได้ -ลำดับเหตุการณ์ได้ -เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม -ชอบถาม "ทำไม" -เข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลได้ -พูดเป็นประโยคได้ 	<ul style="list-style-type: none"> -พูดประโยคได้ยาวขึ้น -รู้คำศัพท์มากขึ้น -ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองได้ -บอกชื่อนามสกุลของตนเองได้ -นับ 1-20 ได้ -บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียงรส รูปร่าง และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้

3. การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ให้ยืดอายุเป็นหลัก และอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล

4. ระยะเวลาเรียน ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 - 3 ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

5. แนวการจัดประสบการณ์ กำหนดแนวทางสำคัญในการจัดประสบการณ์ คือยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบบูรณาการผ่านการเล่นอย่างหลากหลาย เป็นประสบการณ์ตรงให้เด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ เด็กและผู้ใหญ่ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้พ่อแม่และผู้ปกครองในชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายจึงกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

5.1 ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

5.2 จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

5.3 ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเองโดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

5.4 จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุข

5.4 จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน

5.6 จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกตสำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง

5.7 จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ กับเด็ก และกับผู้ใหญ่

5.8 จัดให้มีความสุข มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม จัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหวและสงบ

5.9 จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

5.10 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต

5.11 จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5.12 จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อส่วนรวม วัฒนธรรมชาติและรักท้องถิ่น

5.13 จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติ กิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้

5.14 จัดการประเมินพัฒนาการ ให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

5.15 เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

6. กิจกรรมประจำวัน ให้จัดกิจกรรมในแต่ละวันให้ครอบคลุม การจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันต้องให้ครอบคลุมดังต่อไปนี้คือ

6.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อเป็นการให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กเล่นอย่างอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

6.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อเป็นการให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่อง เล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

6.3 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของ สิ่งของต่าง ๆ รอบตัว อาจจัดกิจกรรมโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตาม จินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาท สมมุติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก ฯลฯ

6.4 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลองทัศนศึกษา ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยและ หลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

6.5 การส่งเสริมการเลือกและตัดสินใจ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกเล่น หรือทำกิจกรรมอย่างเสรีตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็ก ได้เล่นตามมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียน

6.6 การส่งเสริมลักษณะนิสัย และทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กมี สุขลักษณะที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเอง

ได้ในกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นจึงควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ การขับถ่าย การทำความสะอาดร่างกาย การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม การเก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จแล้ว ลักษณะการจัดให้จัดในรูปของกิจกรรมผ่านการเล่น กิจกรรมที่จัดนั้นอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมการเล่านิทาน เกมการศึกษา และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

7. การจัดการตารางกิจกรรมประจำวัน และสัดส่วนเวลาในการพัฒนาเด็กแต่ละวันดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 17)

การพัฒนา	อายุ 3-4 ปี ชั่วโมง/วัน	อายุ 4-5 ปี ชั่วโมง/วัน	อายุ 5-6 ปี ชั่วโมง/วัน
1. การพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (รวมทั้งการช่วยตนเองในการแต่งกาย การรับประทานอาหาร สุขอนามัย และ การนอนพักผ่อน)	3	2 1/2	2 1/4
2. การเล่นเสรี	1	1	1
3. การแสดงความรู้สึก ผ่านวัสดุ	1	1	1
4. กิจกรรมด้านสังคม	1/2	3/4	1
5. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	3/4	3/4	3/4
6. กิจกรรมที่มีครูเป็นผู้สอน	3/4	1	1
เวลาโดยประมาณ	7	7	7

กิจกรรมการพัฒนาการเด็กแต่ละวันที่เสนอแนะข้างต้นนี้ ได้จัดให้ครอบคลุมกิจกรรมประจำวันที่ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องของการฝึกให้เด็กได้ใช้ทักษะเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง และฝึกให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม
2. การเล่นเสรี เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีโอกาสได้เลือก และตัดสินใจได้ พัฒนาการคิดและการที่เด็กได้เล่นจะเป็นการพัฒนาากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก

3. การแสดงความรู้สึกผ่านวัสดุ เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการคิด และความคิดสร้างสรรค์ เช่น ศิลปะ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเชิงสร้างสรรค์

4. กิจกรรมด้านสังคม เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ เลือกตัดสินใจ และเป็นการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก

5. กิจกรรมพัฒนาากล้ามเนื้อใหญ่ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวและการใช้อวัยวะต่างๆ

6. กิจกรรมที่มีครูเป็นผู้สอน เป็นกิจกรรมที่พัฒนาการคิด และสติปัญญา ที่ครูต้องการให้เด็กเกิดคำถามวิจัย

สัดส่วนของเวลาในแต่ละวัน สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับผู้สอนและสภาพการณ์ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมประจำวันประกอบ จัดให้มีความสมดุลทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กับกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่สงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและครูเป็นผู้ริเริ่ม ทั้งนี้ควรจัดให้ครอบคลุมกิจกรรมประเภทต่างๆ ที่ระบุไว้

8. เนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก 3-6 ปี ได้กำหนดไว้ 2 ส่วน กระทรวงศึกษาธิการ. (2540 : 38) ดังนี้

8.1 ประสบการณ์สำคัญ เป็นประสบการณ์ที่ควรนำไปใช้จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุสิ่งของ กับเพื่อนและบุคคลอื่น ๆ ประสบการณ์สำคัญมี 9 ข้อ คือ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ การใช้ภาษา การเรียนรู้ทางสังคม การเคลื่อนไหว ดนตรี การจำแนก และเปรียบเทียบ จำนวน มิติสัมพันธ์ และเวลา ดังนี้

8.1.1 การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ ได้แก่ การรู้จักสิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส ดมกลิ่น การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่างๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง การเล่นบทบาทสมมุติ การสร้างแบบจำลองด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน ทรายไม้ การเขียนภาพและระบายสีอิสระ

8.1.2 การใช้ภาษา ได้แก่ การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ การสนทนากับการฟังเรื่องราว นิทาน คำคล้องจอง คำกลอน การสนทนากับการเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ ที่สื่อความหมายต่อเด็กตามธรรมชาติ เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ การสนทนากับการอ่านในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายตามธรรมชาติ อ่านภาพนิทานหรือสัญลักษณ์

8.1.3 การเรียนรู้ทางสังคม ได้แก่ การวางแผน ตัดสินใจเลือก ลงมือปฏิบัติ การแก้ปัญหาในการเล่น การร่วมปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของกลุ่ม การรับรู้ที่ไวต่อ

ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์กับเด็กและผู้ใหญ่ การมีประสบการณ์ทางการเล่นสร้างสรรค์ร่วมกับเด็กอื่น

8.1.4 การเคลื่อนไหว ได้แก่ การเคลื่อนไหวจากที่หนึ่งไปที่หนึ่ง การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านการเคลื่อนไหว การรับรู้และแสดงความรู้สึกด้วยการเคลื่อนไหวกับจังหวะ

8.1.5 ดนตรี ได้แก่ การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี การเล่นเครื่องเล่นดนตรีง่าย ๆ เช่นเครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี และการร้องเพลง

8.1.6 การจำแนกและการเปรียบเทียบ ได้แก่ การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/สั้น ชูชระ/เรียบ และการเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ

8.1.7 จำนวน ได้แก่ การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง การนับสิ่งต่าง ๆ โดยการท่องจำ

8.1.8 มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ) ได้แก่ การต่อเข้าด้วยกัน และการแยกออก การบรรจุและการเทออก การจัด การเปลี่ยนรูปทรงของวัตถุสิ่งต่าง ๆ การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน การมีประสบการณ์และการอธิบายในเรื่องตำแหน่งของวัตถุที่สัมพันธ์กัน เช่น บน ล่าง ซลช การมีประสบการณ์และการอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของวัตถุและคน เช่น ออกจาก ข้างหน้า ห่างไกลจาก ซลช การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ

8.1.9 เวลา ได้แก่ การหยุดและการเริ่มต้นการกระทำ โดยใช้สัญญาณ การมีประสบการณ์และเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ซลช การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู การมีประสบการณ์และการเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ

8.2 เนื้อหาและแนวคิด มี 9 เรื่อง คือตัวเรา ครอบครัว โรงเรียนของเรา บุคคล วันสำคัญ ธรรมชาติรอบตัว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคมนาคม และการสื่อสาร สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา เนื้อหาในส่วนนี้กำหนดเฉพาะหัวข้อไม่มีรายละเอียดให้ แต่มีแนวคิดในแต่ละหัวข้อ ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้ผู้สอนกำหนดรายละเอียดขึ้นเอง ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของเด็กได้โดยง่ายสามารถยืดหยุ่นเนื้อหาเหล่านี้ได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ส่วนแนวคิดเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับเด็กหลังจากที่ได้จัดประสบการณ์หรือกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติแล้ว ดังนั้น จึงไม่ต้องการให้นำเนื้อหาและแนวคิดไปให้เด็กท่องจำ หัวข้อเนื้อหาและแนวคิดมีดังนี้

8.2.1 ตัวเรา ได้แก่ ฉันมีชื่อตั้งแต่เกิด ฉันมีเสียง รูปร่างหน้าตาไม่เหมือนใคร ฉันภูมิใจที่เป็นตัวฉันเอง คนอื่นๆ ก็ภูมิใจในตัวเองเช่นกัน ฉันมีอวัยวะต่างๆ เช่น ตา หู จมูก ปาก ขา มือ ผม ผิวหนัง นิ้วมือ นิ้วเท้า ฉันรู้จักระวังรักษาอวัยวะต่างๆ ให้มีความ



๓๗๘.๑
๙๕๖๖๑
๘.๒

148673

ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายและใช้การได้ดี ฉันรู้จักวิธีการออกกำลังกายให้สะอาดมีสุขภาพดีได้ ฉันต้องรับประทานอาหาร ออกกำลังกาย และพักผ่อนเพื่อช่วยให้ฉันเจริญเติบโต ฉันล้างมือก่อนรับประทานอาหารหรือหลังจากเข้าห้องน้ำ ฉันต้องระวังรักษาปากและฟันให้สะอาด ฉันต้องออกกำลังกายและพักผ่อนเพื่อช่วยให้ฉันเจริญเติบโต ฉันจะมีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้น ฉันสามารถทำงาน เล่นคนเดียว เล่นกับผู้อื่น และเรียนรู้กฎ กติกาการเล่นต่างได้ ฉันเรียนรู้ที่จะระมัดระวังรักษาความปลอดภัยของตนเอง ในขณะที่ฉันเล่นหรือทำกิจกรรมต่างๆ ฉันไม่เดินชนคนโดยลำพัง ฉันไม่เล่นไม้ขีดไฟ มีด ปืน เพราะเป็นสิ่งอันตรายต่อชีวิต ฉันจะรับประทานยาเมื่อแพทย์ พ่อแม่ หรือครูให้ ฉันสามารถเรียนรู้ได้ดีด้วยการลงมือกระทำ สืบหา ใช้ความคิด คาด หูฟัง มือสัมผัส ลิ่นชิมรส และจมูกดมกลิ่น สิ่งที่ทำให้ฉันทำสิ่งง่ายและยาก ฉันจะพยายามทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ และฉันจะทำสิ่งต่างๆ ได้มากกว่านี้เมื่อฉันโตขึ้น ฉันสามารถเรียนรู้ที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น แต่งตัว อาบน้ำ แปรงฟัน รับประทานอาหาร ฉันอาจรู้สึกใจเสียใจ โกรธ เหนื่อย หรืออื่นๆ แต่ฉันเรียนรู้ที่จะแสดงความรู้สึกในทางที่ดี เมื่อฉันแสดงความคิดหรือทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเอง แสดงว่าฉันมีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดและแนวคิดของฉันเป็นสิ่งสำคัญ คนอื่นก็มีความคิดที่ดีเหมือนฉันเช่นกัน ฉันสามารถเรียนรู้กฎระเบียบต่างๆ และปฏิบัติตามได้ ฉันสามารถเรียนรู้การมีมารยาทที่ดี สุภาพเรียบร้อย มีความเมตตา กรุณา รู้จักแบ่งปัน ฉันภูมิใจที่ฉันเป็นคนดี ฉันยินดีช่วยเหลืองานทั้งที่บ้านและโรงเรียน และฉันภูมิใจที่ฉันเป็นคนไทย

8.2.2 ครอบครัว ได้แก่ บ้าน คือ สถานที่ที่คนในครอบครัวอาศัยอยู่ บ้านมีแบบต่างๆ กันเช่น บ้านไม้ ตึก บ้านในเรือ ฯลฯ บริเวณบ้านที่รอบบ้านมีมากน้อยต่างกัน บางบ้านอาจจะปลูกต้นไม้ดอกไม้ บ้านอาจจะมี 1 ห้อง หรือหลายห้อง แต่ละห้องมีของใช้อำนวยความสะดวก ฉันอยู่กับครอบครัว ครอบครัวของฉัน คือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ช่วยดูแลซึ่งกันและกัน ในครอบครัวมีพ่อ แม่ พี่ น้อง บางครอบครัวอาจมี ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ทุกคนในครอบครัวของฉันเป็นบุคคลสำคัญและต้องช่วยกันทำงาน พ่อของฉันเป็นผู้ชาย แม่ของฉันเป็นผู้หญิง เด็กผู้ชายเรียกลูกชาย เด็กผู้หญิงเรียกลูกสาว บางคนอาจจะมีพี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว ทุกคนในครอบครัวของฉันต้องการที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ต้องการความรัก ความอบอุ่น ครอบครัวของฉันมีการดำเนินชีวิตและมีความเชื่อมั่นเป็นของตนเอง ในครอบครัวต้องการความรัก ความอบอุ่น และต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าในครอบครัวมีสัตว์เลี้ยงทุกคนต้องช่วยกันดูแล ฉันอาศัยอยู่ในครอบครัวและทำกิจกรรมร่วมกัน ทุกคนในครอบครัวของฉันเป็นบุคคลสำคัญและต้องช่วยกันทำงาน ทุกคนในครอบครัวต้องช่วยกันดูแลรักษาสุขภาพ ปลอดภัย และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตกลงกันภายในบ้าน ฉันจะต้องขออนุญาตใช้สิ่งของต่างๆ ที่ฉันมิได้เป็นเจ้าของ ฉันต้องเคารพเทีภพทั้งพ่อแม่และผู้ใหญ่ในบ้าน ฉันต้องมีมารยาทรู้จักปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ฉันมีเพื่อนบ้าน ฉันต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนบ้าน และต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8.2.3 โรงเรียนของฉัน ได้แก่ โรงเรียนของฉันมีชื่อ ครูและเพื่อนก็มีชื่อ ฉันไปโรงเรียน โรงเรียนคือ สถานที่ที่เด็กๆ มาทำกิจกรรมร่วมกัน และทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย ในโรงเรียนของฉันมีครูนักเรียน ภารโรง ครูรักฉันครูดูแลเอาใจใส่และจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เล่นได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ฉันมีเพื่อนหลายคน ในแต่ละวันฉันเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกันอย่างมีความสุข ฉันรู้จักสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน ในโรงเรียนมีห้องเรียน มีห้องน้ำ มีห้องอาหาร มีสนามเด็กเล่น ทุกคนในโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โรงเรียนของฉันมีคนอยู่ร่วมกันหลายคนจึงต้องมีกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติตามกัน ฉันและเพื่อนของฉันช่วยกันรักษาความสะอาด และรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน ฉันทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนและช่วยกันคิดช่วยกันทำจนงานเสร็จ

8.2.4 บุคคลต่างๆ ได้แก่ ฉันมีรูปร่างมีความคิดเหมือนและต่างกับเพื่อน ร่างกายของฉันจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทุกๆ ปีฉันจะมีวันครบรอบวันเกิดและจะมีอายุมากขึ้นทุกปี ฉันต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ฉันและเพื่อนๆ ทุกคนต้องการอาหารที่มีประโยชน์ ต้องการมีเวลาเล่นและได้พักผ่อน ต้องการการรักความเอาใจใส่ และการยอมรับจากผู้ใหญ่ ฉันและเพื่อนมีความสามารถบางคนมีความสามารถพิเศษความสามารถของฉันและเพื่อนอาจเหมือนหรือต่างกันได้ ฉันและเพื่อนมีความคิดและความรู้สึกที่อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ฉันต้องรับฟังความคิดเห็นและรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นด้วยคนในชุมชนที่ฉันอาศัยอยู่ มีอาชีพที่หลากหลาย เช่น แพทย์ ทหาร ตำรวจ ครู ช่างนา ช่างสวน พ่อค้า นักแสดง แต่ละอาชีพก็มีหน้าที่แตกต่างกันไป เมื่อเติบโตขึ้นฉันสามารถเลือกประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ตามความสามารถและความถนัดของตนเอง ฉันและเพื่อนๆ นับถือศาสนาหรือมีความเชื่อที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ศาสนาทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี

8.2.5 วันสำคัญ ได้แก่ ครอบครัวของฉันมีวันสำคัญของตนเอง เช่น วันเกิด วันทำบุญบ้าน ฉันเป็นคนไทยและมีวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่าง วันสำคัญแต่ละวันจะมีการปฏิบัติกิจกรรมที่แตกต่างกันไป ในท้องถิ่นที่ฉันและเพื่อนๆ อาศัยอยู่

8.2.6 ธรรมชาติรอบตัว ได้แก่ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวฉัน มีทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ฉันเป็นสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตทั้งคน พืช สัตว์ ต้องการอากาศ แสงแดด น้ำ และอาหาร เพื่อการเจริญเติบโต รอบตัวฉันมีสิ่งไม่มีชีวิตอยู่ด้วย สิ่งไม่มีชีวิต เช่น น้ำ หิน ดิน หวาย มีรูปร่าง สี ประโยชน์และโทษต่างกัน ฉันและทุกคนรวมทั้งพืชและสัตว์สามารถปรับตัวให้เข้ากับลักษณะอากาศอุณหภูมิ ฤดูกาลได้ และยังคงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ลักษณะอากาศรอบตัวฉัน แต่ละวันอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ ฉันเห็นเมฆบนท้องฟ้ามีรูปร่างต่างๆ บางครั้งฉันสามารถทายลักษณะอากาศได้จากเมฆบนท้องฟ้า เวลากลางวันเป็นช่วงเวลาที่ดีดวงอาทิตย์ขึ้นจนดวงอาทิตย์ตก คนส่วนใหญ่จะตื่นและทำงาน เล่นหรือไปโรงเรียนระหว่างเวลา

กลางวัน เวลากลางวัน เป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ตกจนดวงอาทิตย์ขึ้น ฉันและคนส่วนใหญ่จะนอนพักผ่อนตอนกลางคืน ประเทศไทยที่ฉันอาศัยอยู่มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

8.2.7 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ รอบตัวฉัน เช่น ต้นไม้ สัตว์ น้ำ ดิน หิน ทราย อากาศ ฯลฯ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต และจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์ ฉันสามารถช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้โดยไม่ทำลายและบำรุงรักษาให้ดีขึ้นได้ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นที่อยู่รอบๆ ตัวฉัน เช่น ถนน สวนสาธารณะ สถานที่ต่างๆ เป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ฉันสามารถช่วยรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ได้โดยไม่ทำลายหรือทำให้ชำรุดเสียหาย

8.2.8 การคมนาคมและการสื่อสาร ได้แก่ ฉันสามารถเดินทางจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งได้ด้วยการเดินหรือใช้ยานพาหนะ พาหนะบางอย่างเคลื่อนที่ได้โดยการใช้เครื่องยนต์ ลม ไฟฟ้า เมื่อฉันจะเดินทางหรือขนส่ง ฉันตัดสินใจว่าจะไปทางใดและวิธีใด พาหนะที่ใช้เดินทาง เช่น รถยนต์ รถเมล์ รถไฟ เครื่องบิน เรือ ผู้ขับขี่ จะต้องได้รับใบอนุญาตขับขี่ และทำตามกฎจราจรเพื่อความปลอดภัยของทุกคน ฉันสามารถเดินทางได้ทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ ฉันต้องเดินบนทางเท้า ข้ามถนนตรงทางม้าลาย สะพานลอย หรือตรงที่มีสัญญาณไฟ เพื่อความปลอดภัย และต้องระมัดระวังเวลาข้าม ฉันสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ได้หลายวิธี เช่นโดยการไปมาหาสู่ โทรศัพท์ โทรเลข จดหมาย ฉันสามารถทราบข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆ รอบตัวได้ ด้วยการพูดคุย สนทนา ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือ ฉันใช้หนังสือเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกไปยังผู้อ่าน ถ้าฉันชอบอ่านหนังสือ ฉันก็จะมีความรู้ความคิดมากขึ้น

8.2.9 สิ่งต่างๆ รอบตัว ได้แก่ ฉันเห็นสีต่างๆ ด้วยตา แสงสว่างช่วยให้ฉันมองเห็นสี ถ้าฉันหลับตาหรือปิดตาจะเห็นเป็นสีดำ สีมีอยู่ทุกหนทุกแห่งที่ฉันสามารถเห็นตามดอกไม้ เสื้อผ้า อาหาร รถยนต์ และอื่นๆ สีที่ฉันเห็นมีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น แดง ส้ม เหลือง เขียว น้ำเงิน ม่วง สีทำให้สิ่งที่อยู่รอบตัวฉันดูสดชื่น สวยงาม แต่สีบางสีอาจเป็นอันตรายต่อสายตาคือสีฟ้า สีบางสี เช่น สีเขียว สีเหลือง สีแดง เป็นสัญญาณจราจรเพื่อความปลอดภัย สิ่งของต่างๆ รอบตัวฉันส่วนใหญ่มีสี ยกเว้นกระจกใส พลาสติกใส น้ำบริสุทธิ์ อากาศบริสุทธิ์ทุกคนต้องการอาหารและน้ำเพื่อมีชีวิตอยู่ อาหารที่มีประโยชน์จะช่วยทำให้ฉันมีสุขภาพแข็งแรง เจริญเติบโต สามารถทำงานและเล่นได้ อาหารที่ฉันรับประทานมีหลายชนิด มีสีส้ม รสชาติต่างกัน ทุกคนควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ผักผลไม้ทุกชนิดที่ฉันรับประทานต้องล้างให้สะอาด ก่อนรับประทานหรือประกอบอาหาร คนเราใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน แต่ขณะเดียวกันต้องระมัดระวังในเวลาใช้ เพราะอาจเกิดอันตรายเกิดความเสียหายได้ถ้าใช้ผิดวิธีหรือใช้ผิดประเภท เครื่องมือเครื่องมือหลายชนิดและประเภท เช่น เครื่องใช้ในการทำสวน การก่อสร้าง เครื่องใช้ภายในบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ เมื่อใช้แล้วทำความสะอาดเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย สิ่งต่างๆ รอบตัวฉันสามารถแบ่ง

ประเภท ชนิด ตามขนาด สี รูปร่าง ฉันสามารถนับสิ่งต่างๆ ว่ามีจำนวนเท่าใด ฉันเปรียบเทียบสิ่งของต่างๆ ตามขนาด จำนวน น้ำหนัก ฉันสามารถจัดเรียงลำดับสิ่งของตามขนาด ตำแหน่งลักษณะที่ตั้งได้ ฉันสามารถเพิ่มหรือลดสิ่งของออกจากจำนวนสิ่งของที่เราถืออยู่ คนเราใช้ตัวเลขในชีวิตประจำวัน เช่น เงิน ไม้บรรทัด เชือก ถ้วยตวง ช้อนตวง ฯลฯ บางอย่างฉันอาจใช้การคาดคะเนหรือกะประมาณได้ ฉันใช้เงินซื้อสิ่งของ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ฉันใช้ "เวลา" พูดยังสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น เมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ ตอนเช้า ตอนบ่าย ตอนเย็นได้

9. การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 68-67) เป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน และครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ได้แก่ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจพัฒนาการเด็กวัย 3-6 ปี เป็นอย่างดี และต้องเข้าใจโครงสร้างของการประเมินอย่างละเอียดว่าจะประเมินเมื่อไรและอย่างไร ต้องมีความสามารถในการเลือกเครื่องมือ และวิธีการที่จะใช้ได้อย่างถูกต้อง จึงจะทำให้ผลของการประเมินนั้นเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ การประเมินที่ง่ายต่อการปฏิบัติและนิยมใช้กันมากคือการสังเกต ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ ครูหรือผู้เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

หลักการประเมินพัฒนาการเด็ก

1. การประเมินต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน
2. เน้นการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ
3. สภาพแวดล้อมการประเมิน ต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับ การทำกิจกรรมประจำวันของเด็ก
4. เน้นการประเมินตามสภาพความเป็นจริง โดยมีการสะสมงานของเด็กเป็นรายบุคคล
5. การประเมินต้องจัดทำอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
6. ไม่ใช่แบบทดสอบ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

ข้อพึงปฏิบัติในการประเมิน

1. ไม่นำแบบทดสอบ หรือแบบฝึกหัดมาประเมินพัฒนาการเด็ก เพราะการประเมินพัฒนาการ มิใช่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก

2. เมื่อประเมินผลงานเด็ก ครูต้องไม่เขียนเครื่องหมายใดๆที่แสดงถึงผลการตัดสินผลงานนั้นๆ ไม่ต้องทำเครื่องหมายดาว คะแนน สัญลักษณ์ชนิดหน้ายิ้ม หน้าร้องไห้ หรืออื่นๆ ในผลงานเด็ก

3. ครูต้องมีความแม่นยำในพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กตามอายุที่แตกต่าง จึงจะสามารถประเมินพัฒนาการเด็กได้ถูกต้อง และตรงกับความเป็นจริง

4. การตีความผลงานเด็ก ควรทำหลังจากสนทนากับเด็กจนทราบความคิดหรือความในใจของเด็กที่แสดงผลงานในลักษณะเช่นนั้น เพราะครูกับเด็กมีความคิดเห็นต่างกัน บางครั้งครูอาจตีความหรือเข้าใจความคิดหรือจินตนาการของเด็กเป็นอย่างอื่นได้ ถ้าครูไม่ได้พูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับผลงานนั้น

ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 78) กำหนดให้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก เป็นรายบุคคลขณะทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวัน และมีการรวบรวมผลงานความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลรวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต น้ำหนัก ส่วนสูงและสุขภาพของเด็ก แล้วนำผลที่ได้มาวางแผนปรับปรุงการจัดประสบการณ์และกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

นโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้วางนโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 27)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษา มีโอกาสได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้าเรียน ในระดับประถมศึกษา เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุม ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีครอบครัว เด็กแรกเกิดควรได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง อันเป็นการศึกษาของเด็ก ตั้งแต่ปฐมวัยเรื่อยมาจนถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ที่มีคุณภาพ อย่างกว้างขวางโดยเท่าเทียมกัน
2. เพื่อเร่งรัดให้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะต่างๆ เช่น เด็กด้อยโอกาสประเภทต่างๆ แรงงานที่มีการศึกษาต่ำในสถานประกอบการ และในภาคเกษตรกรรม ได้เข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง
3. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และประชาชนที่พลาดโอกาสทางการศึกษา ให้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ตลอดเวลา และมีการประสานการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเครือข่าย อันเป็นการสร้างองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง และเป็นรากฐานกระบวนการประชาธิปไตย

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนปี พ.ศ.2544 และขยายปริมาณการเข้าถึงบริการทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) จากร้อยละ 65 เป็นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 90 ในปี พ.ศ. 2544

2. มีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถานประกอบการในการสนับสนุนการศึกษา และมีกรอบให้สามารถขยายขอบเขตการให้บริการได้อย่างเพียงพอ เช่น

2.1 สามารถประสาน และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนทั้งในพื้นที่และระหว่างพื้นที่ต่างๆ เพิ่มขึ้น

2.2 ให้นำหน่วยงานภาครัฐ ธุรกิจ สถาบันศาสนา องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันอื่นๆ ทางสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพ และเสริมการเรียนรู้ของชุมชน

2.3 มีระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษา และตลาดแรงงานทั้งในระดับชาติ ระดับสถานศึกษา และระดับชุมชนที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่าย เพื่อสนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

แนวทาง/มาตรการ

ขยายบริการการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยโดย

1. จัดกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวการวางแผนครอบครัววิธีการเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้องเหมาะสมแก่คู่สมรส พ่อแม่และสมาชิกของครอบครัวผ่านสื่อประเภทต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยให้หน่วยงานทางการศึกษาประสานและร่วมมือกับสื่อมวลชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อีกทั้งจัดกิจกรรมรณรงค์ทางสังคมเพื่อให้เกิดความตระหนักว่าการลงทุนพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้เป็นการลงทุนขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ที่จะเอื้อให้การพัฒนาในช่วงวัยต่อไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2. รัฐและองค์กรทางสังคมสนับสนุน ให้เด็กได้รับอาหารหลัก อาหารเสริม และนมอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ โดยมีมาตรการเสริมเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่อยู่ในภาวะทุพโภชนาการและเด็กที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

3. ส่งเสริม สนับสนุนการเตรียมความพร้อม อย่างมีมาตรฐานแก่เด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย โดยดำเนินการเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ ชุมชนและครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กด้อยโอกาสให้ได้รับบริการแบบให้เปล่า

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2537

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2537 ได้ยึดภารกิจและขอบข่ายงานของโรงเรียนทั้ง 6 งาน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาโดยเฉพาะ ทั้งนี้ได้นำปรัชญาทฤษฎีหลักการ นโยบายและแนวการจัดประสบการณ์ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538 : 9) ดังต่อไปนี้

หลักการ

1. ประสบการณ์ที่จัดให้เด็ก ส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน (Total Development)
2. ประสบการณ์ที่จัดให้เด็ก คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถตามระดับพัฒนาการของเด็ก (Developmentally Appropriated Activities)
3. เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการเล่นและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อสร้างความรู้ (Hand and Experience)
4. สภาพแวดล้อมเร้าความสนใจ และส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดพัฒนาการครบทุกด้าน(Condition Enriched Environment)
5. บุคลากรมีคุณลักษณะเอื้อต่อการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก และมีทักษะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Quality of Staff)
6. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนเด็กและผู้ปกครอง เป็นไปในทางเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก (Interaction Supportive)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามภารกิจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับใช้เป็นแนวทางในการบริหาร การดำเนินงาน และการประเมินผล

องค์ประกอบของเกณฑ์มาตรฐาน เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2537 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ

1. มาตรฐาน คือ สภาพที่พึงประสงค์ซึ่งระบุถึงสภาพปัจจัยหรือวิธีการดำเนินงานและคุณภาพขั้นต่ำที่ต้องการให้เกิดขึ้นทุกโรงเรียน
2. ตัวบ่งชี้ คือ รายละเอียดในแต่ละมาตรฐานซึ่งระบุแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐาน
3. ระดับคุณภาพ คือ ประเด็นที่ใช้ในการพิจารณาและตัดสินคุณภาพของสภาพหรือการปฏิบัติในแต่ละตัวบ่งชี้ ซึ่งมีข้อพิจารณาและให้ระดับคุณภาพ 5 ระดับ เรียงตามลำดับคุณภาพ

จากระดับ 1 ซึ่งเป็นระดับคุณภาพต่ำสุดจนถึงระดับ 5 ซึ่งเป็นระดับคุณภาพสูงสุด แต่ละระดับมีความหมายดังนี้

ระดับ 1	ควรปรับปรุง
ระดับ 2	พอใช้ได้
ระดับ 3	เป็นที่น่าสนใจ
ระดับ 4	ดี
ระดับ 5	ดีมาก

ในการพิจารณาการผ่านเกณฑ์มาตรฐานนั้น ได้กำหนดเงื่อนไขว่า โรงเรียนจะต้องได้ระดับ 3 ขึ้นไป ทุกตัวบ่งชี้ จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2537

4. แนวทางการตรวจสอบ คือ มาตรฐานเสนอแนะเพื่อการตรวจสอบข้อพิจารณาแต่ละประเด็น ได้แก่ การตรวจสอบเอกสาร วัสดุครุภัณฑ์ การสังเกต การซักถามพูดคุย ตลอดจนการตรวจสอบร่องรอยจากหลักฐานอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการประเมินผล

นอกจากองค์ประกอบของมาตรฐาน ทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว ในบางมาตรฐานได้อธิบายเพิ่มเติม ซึ่งเป็นการอธิบายคำ ข้อความ หรือสาระสำคัญบางประการในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อให้ผู้ใช้เกณฑ์มาตรฐานมีความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2537 ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน 15 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538 : 5-42) ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนจัดบุคลากรครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าปฏิบัติงานครบทุกห้องเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดครูที่มีวุฒิหรือผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเข้าปฏิบัติงานครบทุกห้องเรียน

วุฒิทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้แก่ วิชาเอกหรือวิชาโทด้านการศึกษา ปฐมวัย การอนุบาลศึกษา และอื่นๆที่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมในด้านนี้

กิจกรรมการพัฒนาครูผู้สอน มีหลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม ดูงาน ทัศนศึกษา ประชุมปรึกษาหารือ การมอบหมายงาน การเชิญวิทยากรทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน การประชุมทางวิชาการ ประชุมสัมมนา การพัฒนาทีมงานโดยใช้ระบบคิวซี ระบบเอ็นจีเนียริง การพัฒนาตนเองทั้งในระบบและนอกระบบ การศึกษาจากเอกสาร การทำผลงานทางวิชาการ การเขียนบทความ และการนิเทศภายในโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดครูที่มีคุณวุฒิเอื้อต่อการพัฒนาเด็กเข้าปฏิบัติงานครบทุกห้องเรียน

คุณลักษณะของครูที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก เช่น รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส ยารมณดี ใจเย็น บุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบ พุดจาไพเราะ มีเมตตา เข้าใจพัฒนาการเด็ก อุดหนุน ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เช่น การโอบอุ้มสัมผัสด้วยความอ่อนโยน ทำทาง เป็นมิตร การมองด้วยสายตาเอื้ออาทร การพูดคุยด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กสอดคล้องกับแนว การจัดการประสพการณ์

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศดี ปลอดภัย และเอื้อต่อการจัดการประสพการณ์ **บรรยากาศดี** พิจารณาถึงการจัดห้องเรียน โดยคำนึงถึงแสงสว่างเพียงพอเพียง อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวน สีห้องเรียนเป็นสีอ่อน เย็นตา มีการตกแต่งโดยใช้วัสดุ ท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้ หรือผลงานของเด็ก เพื่อให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีบรรยากาศอบอุ่นเหมือนบ้าน

สภาพห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการประสพการณ์ พิจารณาถึงขนาดห้องเรียนต่อ จำนวนนักเรียน ลักษณะห้องเป็นสัดส่วนตั้งอยู่ชั้นล่างของอาคารเรียน พื้นห้องเป็นพื้นไม้หรือ วัสดุที่เด็กสามารถนั่งหรือนอนเล่นได้ มีครุภัณฑ์ประจำห้องเรียนที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก และมีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดีอยู่เสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ให้เด็กเล่น และปฏิบัติกิจกรรม และ สอดคล้องกับแนวการจัดการประสพการณ์

การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน พิจารณาถึงการจัดพื้นที่สำหรับให้เด็กจัด กิจกรรมและการเคลื่อนไหวอย่างเพียงพอ จัดมุมต่างๆ ภายในห้องเรียนเช่น มุมหนังสือจัดให้ มีชั้นวางหนังสือ มีหนังสือ ที่นั่งอ่านหนังสือมีที่รองนั่งเช่น เสื่อ พรม ผ้ารองนั่ง

สื่ออุปกรณ์ภายในมุม จัดให้สอดคล้องกับชื่อมุม และตรงกับจุดประสงค์ของการจัด มุมนั้นๆ โดยจัดซื้อหรือจัดทำจากวัสดุท้องถิ่น หรือวัสดุเหลือใช้ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด และมีขนาดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

แนวการจัดการประสพการณ์ หมายถึง หลักสูตรในระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

แผนการจัดการประสพการณ์ หมายถึง แผนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ให้เด็กเล่นและปฏิบัติกิจกรรม สอดคล้องกับแนวการจัดการประสพการณ์

การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน พิจารณาถึงการจัดให้มีพื้นที่สนามสำหรับเ เด็กระดับก่อนประถมศึกษาโดยเฉพาะ เครื่องเล่นสนามอาจจัดซื้อ หรือจัดทำเองจากวัสดุเหลือ ใช้ภายในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและขนาดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น ซิงช้า

ราวไม้ ไม้อัด กระดานทรงตัว ถ้ำลอด เครื่องเล่นอื่นๆ เช่น เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน ลากจูง บ่อทรายและเครื่องเล่นทราย ที่ใส่น้ำ อาจเป็นอ่างหรือภาชนะอื่นและอุปกรณ์สำหรับเล่นน้ำ บ้านจำลอง อาจสร้างด้วยเศษไม้ หลังคามุงแฝกหรือมุงจากตามสภาพของท้องถิ่น มุมข้างไม้ จัดให้มีโต๊ะข้างไม้หรือขอนไม้ ก้อน ตะปู เลื่อยและเศษไม้ และบล็อกกลวง ซึ่งมีรูปแบบเดียวกับบล็อกในห้องเรียน แต่มีขนาดใหญ่กว่าภายในมีลักษณะกลวง

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดประสบการณ์ตรง ได้ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลความต้องการ ความสนใจ และความสามารถตามระดับพัฒนาการของเด็ก

ตัวบ่งชี้ที่ 1 เด็กส่วนใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ และได้เล่นหรือปฏิบัติ กิจกรรมตามที่ตนเลือก

เด็กส่วนใหญ่ หมายถึง เด็กระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่อายุละ 75 ขึ้นไป

ตัวบ่งชี้ที่ 2 วัดและประเมินพัฒนาการเป็นรายบุคคล ครบทุกด้านโดยใช้วิธีการที่เหมาะสม

การวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก ต้องวัดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา อาจทำได้หลายวิธี โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัดเช่น การสังเกต การสนทนา พูดคุย การสัมภาษณ์ หรือทดสอบปากเปล่า การสะสมผลงาน และการตรวจผลงาน การใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ ฯลฯ

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนจัดบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยและโภชนาการตามสภาพของโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีพื้นที่และเครื่องนอนเพียงพอ ถูกสุขลักษณะตามสภาพของโรงเรียน

เครื่องนอน ได้แก่ ที่รองนอน เช่น ผ้าปูนอน ที่นอน เสื่อ ที่เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน หมอน ปลอกหมอน ที่มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก ผ้าห่มนอน เช่น ผ้าเช็ดตัว ผ้าห่มเด็ก ที่เหมาะกับสภาพภูมิอากาศและสภาพของโรงเรียน

ถูกสุขลักษณะ เช่น ความสะอาด (พื้นห้อง เครื่องนอน) อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่แออัด ปราศจากสารที่เป็นอันตรายในขณะที่เด็กนอนหรือทำกิจกรรมภายในห้อง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริมที่สะอาด มีปริมาณเพียงพอและมีคุณค่าทางโภชนาการแก่เด็กทุกคนทุกวัน

การบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริม ดำเนินการตามคู่มืออาหารเสริม(นม) กับคู่มืออาหารกลางวัน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ภาชนะที่ถูกหลักอนามัย ถ้าใช้ภาชนะพลาสติก ต้องได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานบรรจุอาหารร้อน หรือใส่เครื่องปรุงที่อาจทำให้สารละลายเกิดอันตรายกับเด็ก

เครื่องปรุงที่ถูกหลักอนามัย เช่น เครื่องปรุงที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) สีส้มอาหารที่สกัดจากพืช เช่น ใบเตย (สีเขียว) ดอกอัญชัน (สีม่วง)

กัมมะพร้าวเผา (สีดำ) ขมิ้น ผักทอง(สีเหลือง) การปรุงอาหารควรใช้น้ำดื่มกระดูก(น้ำสดคอก) มากกว่าสารปรุงรสต่างๆ เป็นต้น

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดบริการด้านสุขภาพและดูแลสุขภาพปลอดภัยแก่เด็กทุกคนอย่างสม่ำเสมอ การบริการด้านสุขภาพ เช่น การให้ภูมิคุ้มกันโรค การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง การดูแลสุขภาพปาก ฟัน เล็บ ผม ผิวหนัง หู ตา และอวัยวะต่างๆของร่างกาย การจัดเครื่องใช้ที่จำเป็นตามสภาพของท้องถิ่น ในการดูแลสุขภาพอนามัยโดยคำนึงถึงความสะอาดให้แก่เด็ก เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ ผ้าเช็ดมือ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนให้ความรู้ในการป้องกัน

การดูแลสุขภาพปลอดภัยแก่เด็ก เช่น การซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างหรือวัสดุ อุปกรณ์ในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพดี การจัดให้มีเครื่องป้องกันอุบัติเหตุหรืออุบัติเหตุ การดูแลสุขภาพปลอดภัยของเด็กในการเดินทางไป กลับ ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ศูนย์ในการรักษาสุขภาพ เช่น การขับถ่ายและพักผ่อนเป็นเวลา การรักษาความสะอาดของร่างกาย และเครื่องใช้ส่วนตัว เช่น ล้างมือ แปรงฟัน ทำความสะอาดเครื่องใช้ส่วนตัว

นิสัยในการดูแลสุขภาพปลอดภัยให้แก่ตนเอง เช่น การเล่นเครื่องเล่นอย่างถูกวิธี และปลอดภัย การรู้จักหลีกเลี่ยงสิ่งของที่อาจก่อให้เกิดอันตราย เช่น การเล่นกับสัตว์ต่างๆ การเล่นปลั๊กไฟ สายไฟ การเข้าใกล้เตาแก๊ส หรือเตาไฟฟ้าที่กำลังใช้ รวมทั้งน้ำร้อนหรือน้ำย่อย การเล่นของมีคม การเล่นตามถนนในการเดินทางไปกลับบ้าน ฯลฯ

มาตรฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเป็นไปในทางเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก

ตัวบ่งชี้ที่ 1 บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ร่วมมือกันตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินงานในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองเด็กระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนนั้นๆ

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ หมายถึง ผู้ปกครองเด็กระดับก่อนประถมศึกษาตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

กิจกรรมที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การจัดทำวัสดุอุปกรณ์ประจำห้อง การเป็นผู้มีส่วนร่วมดูแลเด็ก การจัดทำ จัดหาเครื่องเล่น การทำสื่อ การมีส่วนร่วมประชุมปรึกษาหารือ การตอบแบบสอบถามหรือแบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก หรือการเสนอความคิดเห็น

มาตรฐานที่ 6 เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 เด็กเล่นหรือปฏิบัติกิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัสได้

เด็กที่มีพัฒนาการด้านร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ตามวัยนั้น นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้รับประทานอาหารที่เพียงพอ มีคุณค่าทางโภชนาการ และให้การดูแลด้านสุขภาพ

อนามัยแล้วเด็กจะต้องได้รับการส่งเสริมให้เล่น หรือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในด้านการเคลื่อนไหว โดยใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัสอย่างเหมาะสม ตามความสามารถทางร่างกายของเด็กอย่างสม่ำเสมออีกด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ 2 เด็กชื่นชมในความสามารถและผลงานของตนเอง

เด็กที่มีพัฒนาการทางด้านอารมณ์จิตใจที่ดีนั้น นอกจากจะได้รับความรักความเอาใจใส่ ความเอื้ออาทรและได้แบบอย่างที่ดีจากบิดามารดา ครู และผู้ปกครองแล้วนั้น เด็กจะต้องได้รับการส่งเสริมให้รู้จักตนเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีวินัยในตนเอง รู้ถึงความสามารถและความถนัดของตนเอง จนสามารถเล่นหรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆได้สำเร็จ เกิดความเชื่อมั่น ภาคภูมิใจ ชื่นชมในความสามารถหรือเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

ตัวบ่งชี้ที่ 3 เด็กเล่นหรือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้

เด็กที่มีพัฒนาการทางด้านสังคมที่ดีนั้น นอกจากการดูแลเอาใจใส่เด็ก ให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ และรู้จักรับผิดชอบช่วยเหลือตนเองแล้ว เด็กจะต้องได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสเล่นหรือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเด็กอื่นโดยสอดแทรกและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐานให้เด็กเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่างๆ รู้จักเรียนรู้และอนุรักษสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวเด็ก เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตลอดจนเรียนรู้ที่จะปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยช่วยให้เด็กได้พัฒนาจากการเล่นตามลำพัง จนก้าวไปสู่การเล่นและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเด็กอื่น

ตัวบ่งชี้ที่ 4 เด็กคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นกระบวนการ และสมเหตุผลตามวัย

เด็กที่มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาที่ดีนั้น นอกจากจะได้รับการดูแลอย่างถูกต้อง ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา การได้รับอาหารที่มีคุณค่าและมีปริมาณเพียงพอ การนอนหลับพักผ่อน ตลอดจนได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ และสังคมแล้วนั้น เด็กจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านภาษา ทักษะ และการแสดงออกที่สื่อความหมาย รวมทั้งทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ควบคู่กันไป นอกจากนั้นเด็กจะต้องได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้และบอกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ บอกความสัมพันธ์ของปัญหาและสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยความเข้าใจของตนเอง จนกระทั่งคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของตนได้ตามสถานการณ์และสมเหตุผลตามวัยของเด็ก

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2541

มาตรฐานโรงเรียน คือสภาพที่พึงประสงค์ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ในการพัฒนาเด็กตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันมาตรฐานโรงเรียนยังถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักของระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาอีกด้วย มาตรฐานสามารถแสดงให้เห็นได้ทั้งใน

เชิงปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ที่ผู้บริหารและครูจะต้องยึดเป็นเป้าหมายในการดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็กให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป มาตรฐานโรงเรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการประกันคุณภาพ ซึ่งย่อมเป็นเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันโอกาสและประกันประสิทธิภาพในที่สุด ด้วยเหตุนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 9-39) ดังนี้

มาตรฐานด้านผลผลิต และมาตรฐานด้านกระบวนการ อันได้แก่ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน ภายใต้กรอบแนวคิดที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ยึดภารกิจและขอบข่ายงานจัดการศึกษาของโรงเรียน และองค์ประกอบของระบบการจัดการศึกษาด้านกระบวนการและผลผลิต เป็นกรอบในการกำหนดมาตรฐาน

2. มาตรฐานคุณภาพนักเรียน กำหนดจากผลวิเคราะห์จุดมุ่งหมายหลักสูตร และลักษณะของพลเมืองไทยที่พึงประสงค์ตามแผนพัฒนาการศึกษา

3. มาตรฐานการเรียนการสอนและการบริหารโรงเรียน กำหนดจากผลการศึกษา วิเคราะห์ทฤษฎี หลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การเรียนรู้และการบริหาร โดยเน้นการนำไปสู่คุณภาพเด็กที่ดีเป็นเป้าหมายหลัก

สำหรับองค์ประกอบของแต่ละมาตรฐาน แบ่งออกเป็นสามส่วน คือ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และระดับคุณภาพ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของมาตรฐาน มีสาระสำคัญ คือ

1.1 มาตรฐาน ได้แก่ สภาพที่พึงประสงค์ซึ่งระบุถึงสภาพปัจจัย วิธีดำเนินงาน หรือสภาพผลผลิตที่มีคุณภาพและต้องการให้เกิดขึ้นทุกโรงเรียน

1.2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวแปรที่บอกสภาพหรือคุณสมบัติในแต่ละมาตรฐาน

1.3 ระดับคุณภาพ ได้แก่ ประเด็นที่ใช้พิจารณาและตัดสินคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้จำนวน 3 ระดับ แต่ละระดับหมายถึงคุณภาพผลผลิต หรือกระบวนการที่มีผลน่าพอใจแตกต่างกัน ดังนี้

ระดับ 1 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นต่ำ

ระดับ 2 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจค่อนข้างสูง

ระดับ 3 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นสูง

2. มาตรฐานการเรียนการสอน กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ครูจัดการเรียนการสอน ลักษณะเดียวกันทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น

3. มาตรฐานคุณภาพนักเรียน กำหนดให้มีตัวบ่งชี้เหมือนกันในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ระดับคุณภาพนั้นกำหนดไว้ทั้งในลักษณะเหมือนกัน ต่างกัน และเหลื่อมกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวบ่งชี้แต่ละตัว ดังนี้

มาตรฐานคุณภาพนักเรียน นักเรียนที่มีคุณภาพ ต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่เหมาะสมอย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ สุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี และมีคุณธรรมจริยธรรม จากคุณลักษณะดังกล่าวจึงกำหนดมาตรฐานคุณภาพนักเรียน 9 มาตรฐาน 20 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานตามระดับการศึกษา

ตัวบ่งชี้ ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษา และความสามารถทางคณิตศาสตร์

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความสามารถทางคณิตศาสตร์

มาตรฐานที่ 3 นักเรียนมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา

ตัวบ่งชี้ ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา

มาตรฐานที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสามารถในการแสวงหาความรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 2 นิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพ และสามารถใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสามารถในการปฏิบัติงาน/งานอาชีพ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต

มาตรฐานที่ 6 นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวมและกฎระเบียบของสังคม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความร่วมมือร่วมใจประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาร่วมกัน

มาตรฐานที่ 7 นักเรียนมีสุขภาพสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีน้ำหนักส่วนสูงและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานเด็กไทย

ตัวบ่งชี้ที่ 2 การมีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การมีสุขภาพจิตดี

มาตรฐานที่ 8 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีสุข รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและตอบแทนคุณ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความซื่อตรงต่อหน้าที่และความถูกต้อง

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัดและคุ้มค่า

ตัวบ่งชี้ที่ 4 การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบด้วยความมุ่งมั่น รอบคอบและถูกต้อง

มาตรฐานที่ 9 นักเรียนเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมและภูมิใจในความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความภูมิใจในความเป็นไทย

มาตรฐานการเรียนรู้การสอน กระบวนการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วนรอบด้านนั้น ครูต้องเป็นกัลยาณมิตร รัก และเมตตาเอาใจใส่นักเรียนทุกคน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ เป็นขั้นตอน โดยต้องมีการวางแผนการสอนที่นำข้อมูลทั้งจากหลักสูตร ความต้องการของนักเรียน และท้องถิ่นมาใช้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง แสวงหาความรู้และเรียนรู้ร่วมกัน ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับสภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และลักษณะที่พึงประสงค์ จัดการเรียนการสอนจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศ ให้นักเรียนเกิดความสุขความสำเร็จ ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และประเมินผลการเรียนรู้ทุกวันอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม จากการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนข้างต้น ได้มาตรฐานการเรียนรู้การสอน จำนวน 10 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 : 43) ดังนี้

มาตรฐานที่ 1/ตัวบ่งชี้ วางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 2/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง ประเมินและปรับปรุงตนเอง

มาตรฐานที่ 3/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 4/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนรู้และทำงานร่วมกันโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม

มาตรฐานที่ 5/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 6/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่ดี

มาตรฐานที่ 7/ตัวบ่งชี้ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสุขและประสบความสำเร็จ

มาตรฐานที่ 8/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถและความถนัดได้ตามศักยภาพ โดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยนักเรียนเป็นรายบุคคล

มาตรฐานที่ 9/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่ออย่างหลากหลายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

มาตรฐานที่ 10/ตัวบ่งชี้ ประเมินนักเรียนครบทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือ และวิธีการที่เหมาะสม

มาตรฐานการบริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนนั้น ต้องเป็นกระบวนการ บริหารที่มีการใช้แผน เป็นเครื่องมือในการบริหารงาน โดยแผนนั้นเกิดจากการวางแผนแบบมี ส่วนร่วม มีเป้าหมายชัดเจน สอดคล้องกับสภาพโรงเรียนและที่สำคัญคือมุ่งพัฒนาคุณภาพ นักเรียน โรงเรียนดำเนินการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางาน จัดกิจกรรม สนับสนุนการเรียนการสอนมีการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาโรงเรียนและมี การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ จากการพิจารณากระบวนการบริหารข้างต้น จึงกำหนดมาตรฐานการบริหารโรงเรียน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการเรียนการสอนและ คุณภาพนักเรียน 5 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 54-55) ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ และทันต่อการใช้งาน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 แผนของโรงเรียนเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับสภาพ โรงเรียนมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดระบบงานชัดเจน คล่องตัวในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานตรง ตามความรู้ความสามารถ ส่งเสริมบุคลากรให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศให้การดำเนินงานบรรลุตามแผน

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาตนเอง และพัฒนางานอย่าง สอดคล้อง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกและประโยชน์ตอบแทน

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดกิจกรรมทางวิชาการ บริการแนะแนว บริการสุขภาพอนามัย โภชนาการและกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดแหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ดำเนินการเพื่อประสานความร่วมมือกับกรรมการโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่นในการพัฒนาโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนได้รวดเร็วทันเหตุการณ์และต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 นำผลการประเมินไปใช้พัฒนาและพัฒนางานอยู่เสมอ

หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ. (2540 : 5) ได้ให้หลักการจัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม หลักสูตรที่เหมาะสมจะพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก หลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็กพัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขปัจจุบัน มีใช้เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน จะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ และมีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่นเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งมีพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก จัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และจัดกิจกรรมที่ครูและเด็กมีส่วนร่วมทั้งสองฝ่าย โดยครูจะเป็นผู้คอยสนับสนุน และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

4. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ครูจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสละนของตนและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กว่า ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมิน

พัฒนาการจะช่วยครูในการวางแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้เด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

5. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ครูและพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกัน รับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันรับผิดชอบพัฒนาเด็กให้บรรลุ เป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

ดังนั้น ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจะต้องประกอบด้วย การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับวัยที่จะช่วยพัฒนาเด็กในทุกด้าน การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กและการประเมินพัฒนาการเด็ก ซึ่งมีองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ด้านบุคลากร

ราตรี นนทธรรม (2535 : 1-7) อธิบายว่า ครูที่สอนในชั้นเด็กเล็กมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกับครูในโรงเรียนประถมศึกษาและมีขมศึกษา กล่าวคือ ครูเด็กเล็กต้องทำตัวเป็นทั้ง มารดา พี่เลี้ยง เพื่อน และผู้นำของเด็ก ดังนั้น อัจฉริยะใจคอ กิริยา มารยาท ตลอดจนความประพฤติของครูเด็กเล็กจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าวิชาความรู้ ครูเด็กเล็กจึงมีลักษณะเน้นการเป็น "แม่พิมพ์" และ "ผู้นำ" ของเด็ก สามารถที่จะอยู่กับเด็กและเข้าใจเด็กได้ ควรมีลักษณะและบทบาทครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

1. มีบุคลิกภาพเป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับ กิริยา ท่าทาง การเดิน การนั่ง แต่งกายดี เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. วาจาสุภาพ น้ำเสียงอ่อนโยน ใช้คำพูดที่สุภาพกับเด็กเสมอ คำพูดที่ใช้กับเด็กควรเป็นประโยคที่สมบูรณ์และชัดเจน
3. ยิ้มแย้มแจ่มใส ยิ้มง่าย น่าคบหาสมาคมด้วย มีความรักต่อเด็กทุกคนด้วยความรักอย่างแท้จริง
4. อารมณ์ใจเย็น ไม่โกรธง่าย ไม่โมโหง่าย มีอารมณ์ร่วมกับเด็ก รู้จักฟังรับฟังพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็ก
5. มีความเป็นระเบียบ สะอาด และประหยัด พร้อมทั้งฝึกเด็กให้เกิดความเคยชินด้วยการจัดสภาพห้องเรียน และมีความอดทน ขยัน เอาใจใส่ต่อหน้าที่ไม่เบื่อง่าย
6. ซื่อสัตย์ มีความซื่อสัตย์สุจริตและซื่อตรงต่อหน้าที่ของตนและผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้เด็กประพฤติตาม

7. เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก เด็กเล็ก ๆ ต้องการความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ดังนั้นครูผู้สอนควรมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัย 5-6 ปี

8. ชอบศิลปะ ครูควรมีความสามารถในการวาดภาพได้ ร้องเพลงได้ ทำการฝีมือได้ เล่นดนตรีได้ เหล่านี้จะช่วยในการสอนเป็นอย่างดี

9. สุขภาพดี ครูต้องรักษาสุขภาพให้แข็งแรง เพราะจะตั้งท้องและต้องเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

10. คล่องแคล่วว่องไว การอยู่กับเด็กเล็ก ๆ ซึ่งซุกซนเคลื่อนไหวอยู่เสมอ นั้น ครูเด็กเล็กจึงควรคล่องแคล่วว่องไว กระฉับกระเฉง สามารถติดตามเด็กได้ทัน บทบาทหน้าที่ของครูสอนก่อนประถมศึกษาในห้องเรียน มีดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ทางวิชาการ

- 1.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนและแนวการจัดประสบการณ์
- 1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- 1.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและประเมินผล
- 1.4 มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำสื่อ
- 1.5 มีการเตรียมตัวและพัฒนาตนเองของครู
- 1.6 สอนและพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน

2. บทบาทหน้าที่ทางธุรการ

- 2.1 จัดบริการแนะนำผู้ปกครองชี้แจงให้ทราบเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
- 2.2 จัดทำประวัตินักเรียน
- 2.3 จัดทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียน
- 2.4 จัดทำสมุด ป. 02 (สมุดประจำชั้น)
- 2.5 จัดทำสมุดรายงานประจำตัวเด็กนักเรียน (ป.01)
- 2.6 จัดทำตารางกิจกรรมประจำวัน
- 2.7 จัดทำใบตรวจสุขภาพ
- 2.8 จัดทำสมุดหมายเหตุประจำชั้น
- 2.9 จัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้จัดกิจกรรม

การเรียนการสอน

- 2.10 จัดบริเวณที่เล่นให้อยู่ในสภาพสะอาดเรียบร้อยและปลอดภัย
- 2.11 จัดทำเรื่องอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. บทบาทหน้าที่ในการจัดชั้นเรียน

การจัดชั้นเรียนของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ควรให้มีสภาพเหมือนบ้าน และที่เรียนของเด็กเปรียบเสมือนเป็นโลกของเด็ก ครูก็เหมือนสมาชิกคนหนึ่งของบ้าน ทำหน้าที่สั่งสอน อบรม เลี้ยงดูเด็ก ในการจัดชั้นเรียนเด็กจึงต้องสอดคล้องกับสภาพของ

โรงเรียนด้วย โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เด็กมีความสุข สนุก สะดวกสบาย ตามความต้องการของเด็ก ให้เด็กได้เล่น ได้ทำงานและอยู่ร่วมกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนของเด็กเล็กนั้นครูควรพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. สี ห้องของเด็กควรทำสีอ่อนเย็นตา เช่น สีฟ้า สีเขียว สีชมพู สีเหลือง เครื่องเล่นก็ต้องมีสีสันสวยงาม
2. แสง ห้องมีแสงสว่างเพียงพอ มีหน้าต่างระบายอากาศไม่ควรสูงจากพื้นเกิน 70 เซนติเมตร
3. อากาศ เด็กควรได้รับอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากกลิ่นเหม็น
4. ความสะอาดบริเวณพื้นและบริเวณใกล้เตียงต้องดูแลให้สะอาด
พื้นสามารถนอนได้
5. ความเรียบร้อย สิ่งของครุภัณฑ์ อุปกรณ์ ต้องจัดเก็บไว้ให้เรียบร้อย
ตลอดจนของเล่นต่าง ๆ
6. ความปลอดภัย สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดอันตรายกับเด็กได้
7. ความสะอาดในห้องเด็กควรมีเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่เด็ก เช่น กระดาษ และกาวย สำหรับจัดกิจกรรม มีเหยือกน้ำ และถ้วยน้ำสำหรับรินน้ำดื่ม
8. ความสนุก ในห้องเด็กมีเครื่องเล่นต่างๆ ตลอดจนรูปภาพ หนังสือ
สิ่งของจำลอง เพื่อให้เด็กได้เรียนจากของจริงและของจำลอง
9. การส่งเสริมประสบการณ์ ครูควรระมัดระวังที่เด็กควรรู้มาสู่ห้องเรียน
กระเพาะอาหารและแผนภูมิ จึงจำเป็นสำหรับเด็ก

4. บทบาทหน้าที่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน

- 4.1 ปฐมนิเทศผู้ปกครอง เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในลูกของตนดีขึ้น และเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูเป็นอย่างดี การติดต่อผู้ปกครองครูจะต้องดำเนินการโดยแจ้งวัตถุประสงค์ นโยบาย และแนวทางการเรียนการสอน ให้ผู้ปกครองได้ทราบ และหาโอกาสพูดคุยสนทนากับผู้ปกครอง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการถึงลักษณะและพฤติกรรมทั้งที่เป็นปัญหาและไม่เป็นปัญหาทั้งที่อยู่ที่บ้านและโรงเรียน ตลอดจนไปเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อสนทนากับผู้ปกครองของเด็ก ทั้งในยามปกติตลอดจนยามเจ็บป่วยหรือเด็กร้อน
- 4.2 คุณลักษณะและบทบาทของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา จะต้องเป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอกริยา มารยาท และความประพฤติดี มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร แนวการจัดประสบการณ์ การจัดชั้นเรียน งานธุรการในชั้นเรียน การประเมินพัฒนาการเด็กและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองนักเรียน

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

จากภวการรายงานผลการติดตามการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและมุมประสบการณ์ของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา นอกจากมุ่งให้เด็กมีความพร้อมทุกด้านที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาให้ดีแล้ว เป้าหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการมีชีวิตอยู่ในอนาคต ทั้งนี้ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ปี เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ดังที่ ฮิลลิสัน ให้ความเห็นว่า เด็กวัย 3-5 ปี เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการ พัฒนาการ ธรรมชาติของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี ด้วยเหตุนี้ การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดประสบการณ์ จึงเน้นให้เด็กได้ปฏิบัติจริง ลงมือกระทำด้วยตนเอง คิดริเริ่ม คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น โดยการจัดให้มีสื่อ อุปกรณ์ และเครื่องเล่นต่างๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพราะเด็กวัยนี้ชอบการเล่น ดังนั้น หากจัดสภาพแวดล้อม สื่อเครื่องเล่นที่เหมาะสม จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขโดยผ่านกระบวนการเล่น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 1)

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจจะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กมาก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรง ที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตร เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายในการพัฒนาเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 101-107) การจัดสภาพแวดล้อมจะตั้งคำนึงถึงดังต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น
5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน และสีของเครื่องเล่น

บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

หลักสำคัญในการจัดตั้งคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็กความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของเด็กเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุขซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

1. พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครู

- 1.1 ที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน
- 1.2 ที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็กอาจเป็นกล่อง หรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคล
- 1.3 ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำเป็นช่องตามจำนวนเด็ก
- 1.4 ที่เก็บเครื่องใช้ของครู เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัวครู
- 1.5 ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

2. พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ จากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

3. พื้นที่จัดมุมประสบการณ์หรือมุมเล่น สามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกลูกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมุติอยู่ติดกับมุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่นวัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก และการเล่นในมุมประสบการณ์อย่างเสรีมักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรีประมาณวันละ 60 นาที การจัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 3.1 ในห้องเรียนควรมีมุมประสบการณ์อย่างน้อย 3-5 มุม
- 3.2 ควรมีการผลัดเปลี่ยนชื่อของเล่นตามมุม ตามความสนใจของเด็ก
- 3.3 ควรจัดให้มีประสบการณ์ ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุมประสบการณ์ เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ครูอาจจัดให้มีการเลี้ยงตัวหนอนหรือผีเสื้อสตัฟเฟิลใส่กล่องไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติศึกษาหรือมุมวิทยาศาสตร์
- 3.4 ควรเปิดโอกาสให้เด็ก มีส่วนร่วมในการจัดมุมประสบการณ์ ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของ อยากเรียนรู้ อยากเข้าเล่น
- 3.5 ควรสร้างวินัยให้กับเด็กโดยมีข้อตกลงร่วมกัน เมื่อเล่นเสร็จแล้วจะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน

สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณรอบๆ โรงเรียน รวมทั้งจัดสนามเด็กเล่น พร้อมเครื่องเล่นสนาม จัดระวางรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณโรงเรียนและบริเวณรอบนอกโรงเรียน ดูแลรักษาความสะอาดต้นไม้ให้ความร่มรื่นรอบๆ บริเวณโรงเรียน จัดที่ติดขาวประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

บริเวณสนามเด็กเล่น ต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้

สนามเด็กเล่น ควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ทราย หิน พื้นสำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ บ่อทราย พร้อมอุปกรณ์

ประกอบการเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับปีนป่าย ทรงตัว ทั้งนี้ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย ต้องหมั่นตรวจตราเครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพแข็งแรง ปลอดภัยอยู่เสมอ และเรื่องความสะดวก

ที่นั่งเล่นพักผ่อน จัดที่นั่งไว้ได้คืนไม่มีร่มเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อยๆ หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบ หรืออาจจัดเป็นสถานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็กและผู้ปกครอง บริเวณธรรมชาติ ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว หากบริเวณโรงเรียนมีไม่มากนักอาจปลูกพืชในกระบะหรือกระถาง

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญต่อเด็ก เนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้

3. ด้านการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ครูผู้สอนจึงควรยึดหลักการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 23-48)

1. ประสบการณ์ที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกันจึงควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็กเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความสามารถ
2. ประสบการณ์ที่จัดควรมีทั้งประสบการณ์ที่让孩子ทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม
3. ประสบการณ์ที่จัดควรมีความสมดุลคือ ให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ประสบการณ์ที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ ประสบการณ์ที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม
4. ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์ควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

5. ประสบการณ์ที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริงให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่ และการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปแบบของกิจกรรม

บูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ประสบการณ์ที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญ 9 ประการ ตามหลักสูตรและควรให้ยืดหยุ่นตามเนื้อหาที่เด็กสนใจหรือที่ครูมีส่วนริเริ่มกำหนดให้ เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญ และทำกิจกรรมในแต่ละหัวข้อเนื้อหาแล้ว เด็กควรเกิดแนวคิดตามที่ได้เสนอแนะไว้ในหลักสูตร ตัวอย่างกิจกรรมที่เสนอแนะให้จัดเป็นประจำทุกวัน ดังต่อไปนี้

กิจกรรมเสรี

กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมการเล่น หรือ มุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน เช่น มุมบล็อกลูก มุมหนังสือ มุมร้านค้า มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมต่างๆ เหล่านี้ เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้ อย่างเสรี ตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย

อนึ่ง กิจกรรมเสรี นอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ครูจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ

กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการโดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก ตัด ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดาษานึกหมุด ฯลฯ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะและอุปกรณ์อื่น ๆ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้ จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้

กิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ผักการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมุติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษาเอกสารที่เชิญวิทยากรมาให้ความรู้

กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกายและแสดงออกเป็นอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก

เกมการศึกษา

เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา กฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะเวลาการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3-5 ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอดโด ภาพตัดต่อ ต่อภาพตามแบบ

จะเห็นได้ว่า หลักในการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา จะต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ และกิจกรรมที่จัดจะต้องมีความสมดุลกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดกิจกรรมในระดับก่อนประถมศึกษา ที่สำคัญๆ ได้แก่ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และเกมการศึกษา

4. ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย

การส่งเสริมสุขภาพอนามัยสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา ที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2540 : 99-107) มีดังนี้

ความปลอดภัย

1. ต้องมุ่งป้องกันการเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นกับเด็กได้ตลอดเวลา
2. เตรียมการสำหรับเหตุฉุกเฉินที่เกิดกับเด็กในกรณีเกิดอุบัติเหตุ
3. ตรวจสอบดูแลอาคารสถานที่ให้อยู่ในความปลอดภัย
4. ตรวจสอบคนที่อยู่รอบข้างเด็ก (ครูพี่เลี้ยง/คนงาน) ต้องมีสุขภาพกาย

สุขภาพจิตที่ดี ควรตรวจสอบสุขภาพเป็นระยะอย่างน้อยควรกระทำทุก 2 ปี

5. มีข้อกำหนดไม่ให้เด็กเจ็บป่วยร่วมกิจกรรม ต้องแยกเด็กไว้ห้องพยาบาล
6. ดูแลการรับส่งเด็กตรงตามเวลา จัดให้มีบัตรประจำตัวหรือสมุดเซ็นชื่อรับเด็ก ป้องกันการลักพาเด็ก
7. จัดสภาพห้องเรียน บริเวณอาคารถูกสุขลักษณะ มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้ดี พื้นห้องต้องให้วัสดุที่ไม่ลื่นทำความสะอาดง่าย
8. จัดระบบป้องกันอุบัติเหตุจากไฟฟ้า ปลั๊กไฟควรติดไว้ในที่มิดชิดพ้นมือเด็ก
9. จัดติดตั้งเครื่องเล่นสนาม ให้เด็กได้เล่นอย่างปลอดภัย

10. จัดเก็บ ยา สารเคมี ของมีคมสิ่งอันตรายอื่นๆ ควรมีฉลากระบุไว้และจัดเก็บให้มิดชิด

11. ควรมีการทดลองการป้องกันเหตุฉุกเฉิน ที่จะเกิดกับเด็กและจดหมายเลขโทรศัพท์ที่จะแจ้งเหตุฉุกเฉินติดไว้

12. ครูและพี่เลี้ยงต้องฝึกและทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้

13. ต้องดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่เด็กใช้ให้สะอาดและคงสภาพที่ใช้
งานได้

14. ของใช้ส่วนตัวเด็ก ต้องแยกเก็บของแต่ละคนอย่างมีระเบียบ (หมอนที่นอน
แปรง กระจกน้ำ) และทำความสะอาดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

15. จัดห้องน้ำห้องส้วม และที่ล้างมือไว้ในสถานที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ และ
มีขนาดสัดส่วนเหมาะสมกับเด็ก

16. จัดให้มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มให้เด็กได้รอง/ ดักดื่มได้ด้วยตนเอง

การส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร

1. ให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่ออาหารว่าอาหารมีประโยชน์ โดยสันทนา ชักชวน
เล่นนิทาน ร้องเพลง หรือให้เด็กช่วยประกอบอาหารอย่างง่าย เช่น ล้างผัก เด็ดผัก เป็นต้น

2. ชมเชยเสริมแรง ให้กำลังใจ ยิ้ม แสดงความพอใจเมื่อเด็กรับประทานอาหาร

3. ไม่บังคับเด็กให้รับประทานอาหาร หรือเร่งเด็กให้รับประทานอาหารหมดเร็ว

บรรยากาศในการรับประทานอาหารไม่ต้องเครียด

4. ไม่ควรกังวลกับเด็กเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับประทานอาหารมากเกินไป

5. ครูและผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีในการรับประทานอาหาร

6. ขอความร่วมมือกับผู้ปกครองไม่ให้เด็กรับประทานอาหารของขบเคี้ยว และ
ของจุกจิบ น้ำอัดลม ของหมักดอง

7. ไม่ให้เด็กเล่นหรือออกแรงมากเกินไปก่อนรับประทานอาหาร

8. ก่อนและหลังรับประทานอาหารให้เด็กล้างมือเช็ดมือให้สะอาด

9. หลังรับประทานอาหารต้องให้เด็กบ้วนปาก แปรงฟัน

การบริการด้านสุขภาพอนามัย (การสร้างภูมิคุ้มกัน)

เด็กควรได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันโรค ที่ตรงตามเวลาที่แพทย์กำหนดเป็นระยะ
ครูควรได้ตรวจสอบดู และต้องแนะนำผู้ปกครองให้ถือปฏิบัติโดยการนำเด็กไปรับการฉีดวัคซีน
อย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้กับเด็ก ดังแสดงในตาราง

ตาราง การให้วัคซีนป้องกันโรค

อายุ	การให้วัคซีนป้องกันโรค
แรกเกิด	-วัคซีน บีซีจี ป้องกันวัณโรค
2 เดือน	-ตับอักเสบบี ครั้งที่ 1 -คอตีบ บาดทะยัก ไอกรณ ครั้งที่ 1 -โปลิโอ ครั้งที่ 1
4 เดือน	-ตับอักเสบบี ครั้งที่ 2 -คอตีบ บาดทะยัก ไอกรณ ครั้งที่ 2 -โปลิโอ ครั้งที่ 2
6 เดือน	-คอตีบ บาดทะยัก ไอกรณ ครั้งที่ 3 -โปลิโอ ครั้งที่ 3
9-12 เดือน	-หัด คางทูม หัดเยอรมัน ครั้งที่ 1
1 ปี 6 เดือน	-คอตีบ บาดทะยัก ไอกรณ ครั้งที่ 4 -โปลิโอ ครั้งที่ 4 -ไข้มองอักเสบ ครั้งที่ 1 -ไข้มองอักเสบ ครั้งที่ 2 (ห่างจากครั้งแรก 1-2 สัปดาห์)
2 ปี 6 เดือน	-ไข้มองอักเสบ ครั้งที่ 3
4-6 ปี	-คอตีบ บาดทะยัก ไอกรณ ครั้งที่ 5 -โปลิโอ ครั้งที่ 5 -วัคซีน บีซีจี ป้องกันโรค
12-16 ปี	-หัด คางทูม หัดเยอรมัน ครั้งที่ 2 -คอตีบ บาดทะยัก

การดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องดำเนินการ โดยการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเด็ก เพื่อให้เด็กมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความปลอดภัยทั้งอยู่ในโรงเรียนและที่บ้าน ตลอดจนรู้จักเลือกอาหารให้เด็กรับประทานที่เหมาะสมกับวัย

5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพราะพ่อแม่คือครูคนแรกของเด็ก การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง จะมุ่งเน้นที่การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้เนื้อหาสาระความรู้ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในเรื่องพัฒนาการโภชนาการ การดูแลสุขภาพอนามัยมากกว่าการเสริมสร้างทักษะและเจตคติ จึงได้เกิดการจัดการศึกษาแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ตัวอย่างของการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการศึกษา เช่น การเข้ามาเป็นอาสาสมัครในโรงเรียน ช่วยจัดทำของเล่นผลิตสื่อ ช่อมแซมเครื่องเล่นสนาม ช่วยประกอบอาหารว่างอาหารกลางวัน ซึ่งหลักการและวิธีการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : 20-24) มีดังนี้

1. หลักการสร้างความสัมพันธ์ หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

1.1 การประสานสัมพันธ์ จะต้องดำเนินการประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายครอบคลุม ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพมียุทธวิธีที่ชัดเจนไม่ว่าจะใช้สื่อประเภทใดก็ตาม เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกิจกรรม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อบุคคล ซึ่งมีโครงการและระยะเวลาที่แน่นอน ประการสำคัญต้องสามารถดำเนินการได้อย่างสม่ำเสมอ

1.2 โรงเรียนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ไม่ควรรอให้ผู้ปกครองหรือชุมชนเป็นฝ่ายริเริ่ม

1.3 การประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้าน และโรงเรียนต้องดำเนินการสื่อสารสองทางและมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะรากฐานของการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์จะเป็นการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน

1.4 การนิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผล เน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการการศึกษา สมาคมผู้ปกครองและครู หรืออาสาสมัคร ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

2. วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

2.1 สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ วิทยานิเทศ จดหมายข่าวหรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

2.2 สื่อกิจกรรม ได้แก่ จัดการประชุม ประชุมนิเทศก่อนเด็กมาโรงเรียน ประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน เยี่ยมบ้านเด็ก จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมห้องเรียน

2.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสารหรือสื่ออื่นๆ ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

2.4 สื่อบุคคล ได้แก่ เด็กและบุคลากรทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียนใช้หลักการสื่อสารสองทาง และการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

นอกจากการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อต่างๆ ดังกล่าวแล้ว โรงเรียนควรมีเทคนิคในการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ดังนี้

1. ให้ข่าวสารข้อมูลที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจปัญหาและหลักการของโรงเรียน สามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กให้สอดคล้องกับทางโรงเรียนและเป็นการรายงานความเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าของเด็ก และกิจกรรมภายในโรงเรียนอีกด้วย

2. โรงเรียนสามารถใช้เทคนิควิธีการต่างๆ ในการให้ข่าวสารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การประชุมผู้ปกครอง ประชุมอบรมสัมมนา แสดงความคิดเห็น การส่งจดหมายข่าวสารสองทาง จุลสาร โทรทัศน์ การพบปะสนทนาพูดคุย การเยี่ยมบ้าน โดยมีขั้นตอนการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเช่น มีการเตรียมการ การประเมินความต้องการของผู้ปกครอง มีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครอง และมีการเสนอแนะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมช่วยเหลือโรงเรียนตามความสมัครใจและความสามารถ

3. โรงเรียนควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาในการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองดังนี้

3.1 ให้การยอมรับและให้เกียรติแก่ผู้ปกครองทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

3.2 ผู้ปกครองจะให้ความร่วมมืออย่างดี หากกิจกรรมนั้นมีประโยชน์ต่อเด็ก และเป็นกิจกรรมที่ง่ายไม่เสียเวลา

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง นับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพราะจะทำให้โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน มีความเข้าใจในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งการสร้างสัมพันธ์ที่ดีนั้นจะต้องประสานสัมพันธ์กันสองทาง โดยใช้ยุทธวิธีที่หลากหลาย เช่น การประชุม การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ การเยี่ยมบ้านผู้ปกครองนักเรียน และการจัดกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

6. ด้านพัฒนาการเด็ก

เป้าหมายที่พึงประสงค์จะให้เกิดในวัยเด็ก 3-6 ปี(กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : 32-34) มีดังต่อไปนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย

พัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะและความสามารถทางร่างกายของเด็กตั้งแต่แรกเกิดอย่างต่อเนื่อง เช่น ความสามารถในการรับรู้ ทางประสาทสัมผัส และทางการเคลื่อนไหวซึ่งเกี่ยวข้องกับการบังคับกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างการใช้กล้ามเนื้อต่างๆ เป้าหมายในการพัฒนาการด้านร่างกายของเด็ก ก็เพื่อให้เด็กมีสุขภาพอนามัย มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูงได้ตามเกณฑ์ ดังนี้

1. การใช้กล้ามเนื้อใหญ่

เด็กวัย 3 - 4 ปี ได้แก่ โยนลูกบอลไปข้างหน้าได้ เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เดินตามเส้นบนพื้นได้ รีดคาล่าฟิงได้ กระโดดขึ้นลง อยู่กับที่ได้

เด็กวัย 4 - 5 ปี ได้แก่ รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ เดินต่อเท้าบนกระดานแผ่นเดียวได้ รีดและหยุคได้คล่อง กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้

เด็กวัย 5 - 6 ปี ได้แก่ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เดินต่อเท้าถอยหลังบนกระดานไม้ทรงตัวได้ รีดได้รวดเร็ว และหยุคได้ทันที กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้

2. การใช้กล้ามเนื้อเล็ก

เด็กวัย 3 - 4 ปี ได้แก่ ตัดกระดาษให้ขาดได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้

เด็กวัย 4 - 5 ปี ได้แก่ ตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นตรงตามที่กำหนดให้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้

เด็กวัย 5 - 6 ปี ได้แก่ ตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นโค้งตามที่กำหนดให้ เขียนรูปร่างเหลี่ยมตามแบบได้ ใช้เชือกร้อยวัสดุตามแบบได้ พับกระดาษเป็นรูปทรงต่างๆ ได้

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นการแสดงทางอารมณ์และจิตใจ เช่น ดีใจ เสียใจ สนุกสนาน ตกใจ โกรธ รับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น เป้าหมายในการพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กมีดังนี้

1. การแสดงออกทางด้านอารมณ์

เด็กวัย 3 - 4 ปี ได้แก่ ร่าเริงแจ่มใส แสดงอารมณ์ไปตามความรู้สึกเริ่มแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์

เด็กวัย 4 - 5 ปี ได้แก่ ร่าเริงแจ่มใส เริ่มควบคุมอารมณ์ได้บางขณะแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์

เด็กวัย 5 - 6 ปี ได้แก่ ร่าเริงแจ่มใส ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นมีเหตุผลแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2. ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

เด็กวัย 3 - 4 ปี ได้แก่ เริ่มรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง เริ่มรู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ เริ่มมีความมั่นใจในตนเอง

เด็กวัย 4 - 5 ปี ได้แก่ ระบุบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักเลือกเล่น ทำงานตามที่ตนชอบ สนใจและทำได้ รู้จักชื่นชมในความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก

3. คุณธรรมและจริยธรรม

เด็กวัย 3 – 4 ปี ได้แก่ เริ่มแสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง ไม่ทำร้ายผู้อื่น เมื่อไม่พอใจ เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็นของตนเองและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น รู้จักเก็บของเล่น เริ่มรู้จักการรอคอย เริ่มตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ ได้

เด็กวัย 4 – 5 ปี ได้แก่ แสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง ไม่ทำร้ายผู้อื่น และทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่แย่งหรือหยิบของของผู้อื่นมาเป็นของตน รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่ รู้จักการรอคอยและการเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง รู้จักการตัดสินใจเรื่องง่าย ๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น

เด็กวัย 5 – 6 ปี ได้แก่ แสดงความรักเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ต่าง ๆ ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ ไม่หยิบของของผู้อื่นมาเป็นของตน รู้จักจัดเก็บของเล่นเข้าที่ รู้จักการรอคอยและการเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง รู้จักการตัดสินใจเรื่องง่าย ๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น

พัฒนาการด้านสังคม

พัฒนาการด้านสังคม เป็นความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสังเกตได้จากกรปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การเล่นและการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป้าหมายในการพัฒนาด้านสังคมของเด็กมีดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเอง

เด็กวัย 3 – 4 ปี ได้แก่ ล้างมือได้ จัดและถอดกระดุมขนาดใหญ่ได้ รินน้ำดื่มเองได้ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง เริ่มรู้จักใช้ห้องส้วม

เด็กวัย 4 – 5 ปี ได้แก่ แต่งตัวเองได้ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเองโดยไม่หกเลอะเทอะ รู้จักทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม

เด็กวัย 5 – 6 ปี ได้แก่ เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้และแต่งตัวได้ ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้ ทำความสะอาดร่างกายได้

2. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและกรณีคุณธรรมจริยธรรม

เด็กวัย 3 – 4 ปี ได้แก่ เริ่มเล่นกับเด็กอื่นได้ เริ่มรู้จักการขอโทษ เริ่มแบ่งปันสิ่งของ เริ่มปฏิบัติตามกฎ กติกาง่าย ๆ รู้จักทำงานที่ได้รับมอบหมาย

เด็กวัย 4 – 5 ปี ได้แก่ เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการให้อภัยการขอโทษ เริ่มช่วยเหลือผู้อื่นปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกัน มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เริ่มรู้จักการเป็นผู้นำผู้ตาม มีมารยาทในการอยู่ร่วมกัน

เด็กวัย 5 – 6 ปี ได้แก่ เลือกเพื่อนของตนเองได้ช่วยเหลือผู้อื่นได้ รู้จักการให้และการรับ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ เป็นผู้นำผู้ตามที่ดีมีมารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้

3. การอนุรักษวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

เด็กวัย 3 – 4 ปี ได้แก่ เริ่มรู้จักแสดงความเคารพ ทั้งขณะให้ถูกที่ ไม่ทำลาย
สิ่งของเครื่องใช้

เด็กวัย 4 – 5 ปี ได้แก่ รู้จักแสดงความเคารพ ทั้งขณะให้ถูกที่ รักษาสิ่งของ
ที่ใช้ร่วมกัน

เด็กวัย 5 – 6 ปี ได้แก่ แสดงความเคารพได้เหมาะสมกับโอกาส ทั้งขณะให้
ถูกที่ ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว

พัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในด้านการรับรู้
ความคิด ความเข้าใจ การใช้ภาษา ความคิดสร้างสรรค์ เป้าหมายในการพัฒนาด้านสติปัญญา
ของเด็กมีดังนี้

เด็กวัย 3 – 4 ปี ได้แก่ ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ บอกชื่อของตนเอง
ได้ บอกสิ่งที่ต้องการได้ รู้จักใช้คำถาม "อะไร" สามารถได้คำตอบด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ บอกชื่อ
สิ่งของต่าง ๆ รอบตัวได้จำแนกภาพที่เหมือนและต่างกันได้ ชิดเขียนเส้นอย่างอิสระได้ จับคู่สี
ต่าง ๆ ได้ประมาณ 3-4 สี เข้าใจเปรียบเทียบขนาด เช่น "เล็ก" "ใหญ่" เรียงลำดับสิ่งของได้
ตามขนาด เรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น นับปากเปล่า 1-5 ได้ จำแนกสิ่งต่าง ๆ
ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 วาดภาพตามความพอใจของตน เลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหว
ต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองสั้น ๆ ได้

เด็กวัย 4 – 5 ปี ได้แก่ ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้ บอกชื่อ นามสกุล
ของตนเองได้ เล่าเรื่องที่พบเห็นได้ รู้จักใช้คำถาม "ทำไม" อ่านภาพจากหนังสือได้ เขียนภาพ
และสัญลักษณ์ตามความต้องการของตนเองได้ ชัดและบอกสีได้ประมาณ 4-6 สี นับปากเปล่า
1-10 ได้ เรียนรู้จากการสังเกต ฟังด้วยตนเอง เข้าใจความหมายของคำที่เปรียบเทียบเช่น
ใหญ่ ใหญ่มาก ใหญ่ที่สุด เข้าใจความหมายของเวลา เช่น "เมื่อวานนี้" "วันนี้" "พรุ่งนี้" จำแนก
สิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ สืบรวจและทดลองเล่นกับของเล่นต่าง ๆ ตามความคิดของ
ตนได้ วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้ เล่านิทานหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้
เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้

เด็กวัย 5 – 6 ปี ได้แก่ ฟังแล้วนำมาเล่าถ่ายทอดได้ บอกชื่อ นามสกุล
วันเกิดที่อยู่ได้ แสดงท่าทางตามคำสั่งได้ถูกต้อง รู้จักใช้คำถาม "อย่างไร" "ที่ไหน" จัดลำดับ
ภาพจากเหตุการณ์ได้ เขียนชื่อ นามสกุลของตนเองตามแบบได้ บอกและจำแนกสีต่างๆได้
รู้ค่าของจำนวน 1-10 จำแนกสิ่งของตามสี รูปทรง ขนาดได้ บอกเวลา "เมื่อวานนี้" "วันนี้"
"พรุ่งนี้" ได้ถูก จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ดี เริ่มสร้างสรรคงานใหม่ๆ จาก
สิ่งของที่มีอยู่ ใช้สิ่งของรอบๆ ตัว เป็นสิ่งสมมุติในการเล่น วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์

ของตนได้ เล่านิทานแล้วสิ่งที่ตนคิดหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้ เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้ สามารถเล่นบทบาทสมมุติตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้

ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ดังนั้น ก่อนการจัดกิจกรรมครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในพัฒนาการเด็ก ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา จึงจะทำให้การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ธงชัย รัตโนภาส (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้แนวการจัดการประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 7 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาชั้นอนุบาล 1-2 ปี และเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาปีที่ 1 การคัดเลือกครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาพิจารณา คุณสมบัติเฉพาะต่างๆ เช่น รักเด็กมีความสามารถในเชิงศิลปะ ครูผู้สอนชั้นอนุบาลส่วนมากสนใจสอนแต่ไม่ถนัดการสอน ซึ่งมีการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้กับครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาอยู่ชั้นสูงสุดของอาคารสภาพของห้องเรียนอากาศถ่ายเทได้ดี มีพื้นที่เหมาะสมและแสงสว่างเพียงพอประสบการณ์ที่จัดในห้องเรียน คือ มุมอ่าน มุมหนังสือ และมุมบล็อก การจัดทำตารางกิจกรรมประจำวันปรับปรุงจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยสลับเปลี่ยนเวลาการทำกิจกรรมเพิ่มหรือลดกิจกรรมบางกิจกรรม การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก คือ จัดกิจกรรมเล่นกลางแจ้ง เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย กิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ กิจกรรมเล่นตามมุมเพื่อพัฒนาด้านสังคม และกิจกรรมเกมการศึกษา เพื่อพัฒนาด้านสติปัญญา วิธีการที่ใช้ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรม คือ การแบ่งกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน เป็นกิจกรรมในห้องเรียนมากกว่านอกห้องเรียน กิจกรรมที่ทำได้ยาก คือ เกมการศึกษา กิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่จัดมาก คือ เพลง มีการนิเทศติดตามผลโดยผู้บริหารโรงเรียน การวัดและประเมินผลพัฒนาการใช้วิธีการสังเกต ปัญหาที่พบ คือ งบประมาณเอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาไม่เพียงพอ บริเวณที่จัดเครื่องเล่นสนามคับแคบ ระดับสติปัญญาและความสามารถของนักเรียนแตกต่างกันมาก

พิชัย ปานยิ้ม (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานและปัญหาการนิเทศผลการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตาก ผลการศึกษา พบว่า

1. งานด้านแนวการจัดประสบการณ์ มีการประชุมชี้แจง เตรียมตัวครูผู้สอนแนะนำให้ครูสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ และประเมินผลจากการสังเกตการสอน
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร มีการสำรวจความสนใจและสมัครใจของครูให้โอกาสให้ครูผู้สอนได้แสดงผลงานอย่างอิสระ และสังเกตพัฒนาการด้านการสอนของครู
3. งานด้านสื่อการเรียนการสอน มีการส่งครูเข้ารับการอบรมสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อเอง ให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ และมีศูนย์สื่อกลางของโรงเรียน
4. งานด้านอาคารอำนวยการและความสะดวก และการบริการด้านอื่นๆ ได้มีการให้ครูช่วยปรับปรุงอาคาร ห้องเรียน เครื่องมือเครื่องใช้และส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
5. งานด้านการประเมินผลมีการประเมินผลโดยผู้บริหารและครูวิชาการให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและเก็บบันทึกผลการประเมินไว้เป็นหลักฐาน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากงานการนิเทศการศึกษา คือ ขาดแคลนบุคลากรขาดงบประมาณสนับสนุน เครื่องมือการประเมินไม่มีคุณภาพ โรงเรียนไม่มีโอกาสกำหนดการประเมินและขาดการติดตามผลการประเมิน

สุรศักดิ์ เลี้ยววิจักษ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาโรงเรียนส่วนใหญ่ที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กใช้ตารางกิจกรรมประจำวันในแผนการจัดประสบการณ์เป็นหลัก ด้านบุคลากรจัดครูเข้าสอนด้วยความสมัครใจ แล้วดำเนินการส่งครูไปร่วมประชุมสัมมนา ด้านกิจกรรมนักเรียนมีการตรวจสอบสุขภาพและจัดเครื่องนอนให้ อาหารกลางวันนักเรียนนำมาจากบ้าน ด้านอาคารสถานที่จัดรวมอยู่กับชั้นประถมศึกษา ด้านวิชาการมีปัญหาระดับปานกลาง และที่เป็นปัญหาในระดับมาก คือโรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอนและอุปกรณ์การเล่น ปัญหาด้านบุคลากร ด้านงานกิจกรรมนักเรียนด้านอาคารสถานที่ ด้านงานธุรการและการเงิน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง

คมชา วิรานันท์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการกิจกรรมการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ในทรรศนะของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า การรับเด็กเข้าเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์กำหนดและเรื่องการใช้ภาษาซึ่งเป็นภาษาถิ่น และตัวครูผู้สอนไม่มีความรู้ทางการอนุบาลศึกษา ครูผู้สอนได้รับงานพิเศษนอกเหนือไปจากงานสอนมากเกินไป ขาดการประชาสัมพันธ์ เรื่องการจัดการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ขาดการสนับสนุน

งบประมาณ และการให้ขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอน จึงเป็นสาเหตุของปัญหาในการจัดกิจกรรม การสอนระดับก่อนประถมศึกษา ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

งามนิจ วิทย์ปารุง (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา ท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า นักบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเป็นเพศชาย ส่วนครูผู้สอน ระดับก่อนประถมศึกษาเป็นเพศหญิง มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษา 15 ปี นโยบายการจัดการศึกษาระดับนี้ มุ่งเน้นเตรียมความพร้อมของนักเรียนเข้าเรียนชั้น ป.1 รูปแบบการจัดการ ศึกษาเป็นชั้นเด็กเล็กและชั้นอนุบาล 1-2 จัดตามเกณฑ์ของสำนักงานการประถมศึกษาท้องถิ่น ทั้งนักบริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา มีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาระดับนี้วิธีการจัดมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน ปัญหาที่พบ คือ เอกสาร คู่มือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณ ยังไม่เพียงพอ ห้องเรียน ไม่เพียงพอ ไม่เป็นสัดส่วน และคับแคบ นอกจากนี้ยังพบว่าขาด วิทยากรที่จะแนะนำความรู้

วิชิต เต็มนิล (2535 : 143) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานระดับก่อนประถม ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พัทลุง ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการบริหารงานระดับก่อนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและ ครูอาจารย์ ทั้งโดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับปัญหาสูงสุดคือ งานอาคารสถานที่ รองลงมาได้แก่ งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน งานบุคลากร งานวิชาการ และงานกิจการนักเรียน ตามลำดับ

2. ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีทัศนะต่อ ปัญหาการบริหารงานระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ทั้งโดยส่วนรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนะต่อปัญหาการบริหารงาน ระดับก่อนประถมศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

วิภาวี นามสูงเนิน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการจัดอนุบาลศึกษา ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การจัดอนุบาลศึกษาของโรงเรียน เอกชน จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน เรียงลำดับคะแนนจากสูงไปหาต่ำคือ ด้านปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคลากรกับผู้ปกครอง ด้านคุณสมบัติบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมิน

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับเด็ก ด้านบุคลากร ด้านการบริหารงาน ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ด้านอาหารและการบริการ

สุทธิลักษณ์ มณีศรี (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 4 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานด้านการจัดโครงสร้างองค์การจัดเป็นชั้นอนุบาล มีครูทำหน้าที่หัวหน้างานรับผิดชอบ ด้านหลักสูตรและการสอนใช้แนวการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(สพช.) ด้านการเงินมีการวางแผนการใช้เงิน ด้านบริการสนับสนุนงานธุรการมีครูเป็นผู้รับผิดชอบงานโดยตรง ด้านการบริหารงานบุคคลจัดให้ครูสอนชั้นเดียวทุกกิจกรรม ด้านบริหารกิจการนักเรียนมีการจัดกิจกรรมครบตามที่ สพช. กำหนด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีการวางแผนระยะยาวและจัดทำแผนการใช้ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมีการให้ชุมชนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

2. ปัญหาที่พบ ได้แก่ ขาดครูสาขาอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย ขาดเอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อการค้นคว้า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ ขาดวัสดุในการผลิตสื่อ ขาดอุปกรณ์ในการออกกำลังกายสำหรับเด็ก ขาดสถานที่เล่นของเด็ก ห้องน้ำห้องส้วมไม่เป็นสัดส่วนสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา ชุมชนไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

ศิริวรรณ ปักษ์ (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาครบทั้ง 6 ด้าน คือ แนวการจัดประสบการณ์ และการสอน การนิเทศการศึกษาและพัฒนาบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน การอำนวยความสะดวกและบริการอื่นๆ และการประเมินผล

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ มีปัญหาจากการขาดบุคลากร และงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการจัดการศึกษา

ทัศนีย์ เอี่ยมละออ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของเด็กเล็กในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการศึกษาจังหวัด เขตการศึกษาที่ 8 ผลการศึกษา พบว่า

1. ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก ต้องการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านเอกสารประกอบการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการนิเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในด้านเอกสารประกอบการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ของครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กที่มีประสบการณ์และวุฒิทางการศึกษาแตกต่างกัน ตลอดจนครูผู้สอนที่เคยได้รับการอบรมและไม่เคยได้รับการอบรม ในแต่ละด้านพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อัญชลี โคอุตสาห์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 ผลการศึกษาพบว่า

1. การเตรียมการดำเนินงานด้วยการศึกษานโยบาย และแนวทางดำเนินงานจากเอกสารของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โรงเรียนและศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีการกำหนดนโยบายและวางแผน เตรียมบุคลากรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เตรียมงบประมาณและเตรียมการประเมินผล ปัญหาสำคัญที่พบในการเตรียมการดำเนินงาน คือการอบรมประชุมสัมมนาใช้เวลาน้อยเกินไป บุคลากรมีความรู้และมีทักษะไม่เพียงพอ การประสานงานขาดการติดตามประเมินผลงานแต่ละขั้นตอน และขาดงบประมาณจัดทำเครื่องมือประเมิน

2. การดำเนินการตามแผนงาน มีการกำหนดแผนงานและโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การปรับปรุงศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้เป็นแหล่งวิชาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและนิเทศติดตามผล การดำเนินงานใช้งบประมาณจากเงินงบประมาณ ปัญหาสำคัญที่พบในการดำเนินงาน คือ ขาดงบประมาณในการจัดทำแผนงานและโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ระยะเวลาในการดำเนินงานมีน้อยไม่เพียงพอ ขาดเอกสารในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สื่อและเอกสารทางวิชาการมีไม่เพียงพอ เนื่องจากมีภารกิจอื่นมาก และงบประมาณที่ได้รับมีไม่เพียงพอ

3. การประเมินผลการดำเนินงาน มีการประเมินผลระหว่างการทำงาน และประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการทำงาน มีการสรุปผลรายงานผลต่อหน่วยงานต้นสังกัดปัญหาสำคัญที่พบในการประเมินผลการดำเนินงาน คือ ขาดความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล และขาดการประสานงานที่ดีทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว

รติพร ภาธรสุวรรณท์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า

1. การประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับคุณภาพดี เมื่อจำแนกแต่ละมาตรฐาน พบว่า มีระดับคุณภาพดี จำนวน

15 มาตรฐาน และระดับคุณภาพเป็นที่น่าพอใจ จำนวน 1 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 8 โรงเรียนมีบุคลากรเพียงพอ โดยจัดให้ปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ลำดับที่ 2 ด้านการจัดบุคลากร ลำดับที่ 3 ด้านการจัดประสบการณ์ ลำดับที่ 4 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ลำดับที่ 5 ด้านพัฒนาการของเด็ก และลำดับสุดท้าย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาโดยรวม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นมากกว่าครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นมากกว่าครูผู้สอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านพัฒนาการของเด็กนอกนั้นไม่แตกต่างกัน

มณีวรรณ นามโสม (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า โดยรวมเจ้าหน้าที่บริหารการประถมศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ปัญหาที่พบในการศึกษา คือ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ ขาดห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้ ตู้เก็บอุปกรณ์ และสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ทำให้การดำเนินตามโครงการเป็นไปอย่างล่าช้า อันเป็นผลกระทบต่อความสำเร็จและประสิทธิผลของโครงการ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษา กศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน โดยภาพรวมพบว่า ทั้ง 4 กลุ่ม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นมากกว่าครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการจัดสภาพแวดล้อม ส่วนด้านอื่น ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 4 กลุ่ม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สมชาย อรุณธัญญา (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการบริหารงานระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ เอกสารและแนวการจัดประสบการณ์ไม่เพียงพอไม่สามารถปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการจัดสื่อการสอน

2. ปัญหาการบริหารงานบุคคล ขาดแคลนครูที่จบการศึกษาสาขาอนุบาล หรือปฐมวัยโดยตรง

3. ปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียน ผู้ปกครองติดภารกิจ ทำให้มาปฐมวัยได้น้อย

4. ปัญหาการบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ วิธีปฏิบัติการใช้เงินมีขั้นตอนมาก

5. ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีที่นอนและเครื่องนอนไม่เพียงพอ

6. ปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการให้บริการชุมชน

สุชน แก้วบุตร (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดต่ำกว่า 12 ห้องเรียนกับโรงเรียนขนาดตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป มีปัญหาการบริหารงานโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า งานบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดต่ำกว่า 12 ห้องเรียน มีปัญหาการบริหารงานมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

จรรย์ เกื้ออนันต์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. ผู้บริหารมีปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยส่วนรวมและ 5 ด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และอีก 1 ด้านที่เหลืออยู่ในระดับน้อย พิจารณามาตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป มีปัญหาโดยภาพรวม และ 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการจัดประสบการณ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และมีปัญหายีก 2 ด้านที่เหลือมีปัญหายอยู่ในระดับน้อย และผู้บริหารในโรงเรียนขนาดต่ำกว่า 12 ห้องเรียน มีปัญหาโดยภาพรวมและ 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และมีปัญหายีก 1 ด้านที่เหลืออยู่ในระดับน้อย

2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่ำกว่า 12 ห้องเรียนมีปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยภาพรวมและ 2 ด้าน คือ ด้านบุคลากร และด้านการจัดสภาพแวดล้อม มากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนที่มีขนาดตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในต่างประเทศ มีผู้ค้นคว้าทำการวิจัย ดังนี้

พีค (Peak, 1978 : 2261-A) ได้ศึกษาการเรียนเพื่อไปโรงเรียนในญี่ปุ่น : การเปลี่ยนแปลงจากบ้านสู่โรงเรียนของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

ตอนที่ 1 เป็นการตอบคำถามหรือข้อสงสัยที่ว่า พ่อ-แม่ ผู้ปกครองมีการเตรียมลูกของตน เพื่อให้มีพฤติกรรมที่ทางโรงเรียนก่อนประถมศึกษาต้องการอย่างไร จากเกาเวอสัมภาษณ์ผู้ศึกษา พบว่า คุณแม่ชาวญี่ปุ่นคิดว่าพฤติกรรมของลูกขณะอยู่ที่บ้านกับอยู่ที่โรงเรียนควรแตกต่างกันชีวิตลูก ๆ ที่บ้านจะต้องเป็นไปตามกฎหรือกติกาที่ว่า ต้องตามใจหรือเอาใจ และมีคความต้องการของคน แต่ชีวิตในโรงเรียนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ต้องกล้าแสดงความคิดเห็นและเข้ากับเพื่อนได้

ตอนที่ 2 เพื่อหาคำตอบข้อสงสัยที่ว่า โรงเรียนก่อนประถมศึกษาในญี่ปุ่นจัดบรรยากาศการเรียนการสอนอย่างไร เช่น การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน บุคลากรที่รับผิดชอบรายการจัดกิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมประจำวันในชั้นเรียน พบว่า ทั้งโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน และกิจกรรมประจำวันของเด็ก ไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเฉพาะ หลักสูตรเพื่อเตรียมสร้างพื้นฐานทางลักษณะนิสัยและทัศนคติของเด็ก

ตอนที่ 3 เพื่อตอบคำถามที่ว่า เด็กชาวญี่ปุ่นเปลี่ยนจากชีวิตในบ้านไปสู่โรงเรียนอย่างไร ผู้ศึกษา พบว่า เด็กๆ จะผ่านพิธีกรรมก่อนไปโรงเรียนในวันแรก มีความยากลำบากในการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม

สรุปว่า แม้ว่าเด็กส่วนใหญ่จะมีปัญหาการปรับตัวจากบ้านไปสู่โรงเรียน แต่ก็ค่อยๆ แก้ไขได้โดยวิธีค่อยเป็นค่อยไป มีการฝึกหัดกันอย่างเอาใจจริงเอาจังที่โรงเรียน ครูเองก็ต้องอดทน ไม่ใช่อำนาจขู่เข็ญบังคับ สรุปก็คือ การก้าวจากบ้านไปสู่โรงเรียนก่อนประถมศึกษาเป็นก้าวแรกที่จะก้าวไปสู่การเรียนรู้ หรือการกลมกลืนทางสังคม เด็กญี่ปุ่นทั้งทางพฤติกรรมและทัศนคติ

ไวท์ (White, 1991 : 2020-A) ได้ศึกษาความคาดหวังจากเด็กอายุ 4 ขวบ ของครู การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งต้องการศึกษาความคาดหวังจากเด็กอายุ 4 ขวบ ของครู 3 คน กับเด็กอายุ 4 ขวบ 48 คน โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากครูเป็นการ

จัดลำดับของนักเรียน ประเภทของนักเรียน ผลการประเมินการเรียนประจำปี และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการเปรียบเทียบ ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังในตัวเด็กทางด้านพฤติกรรม การเรียนของครู สัมพันธ์จากลักษณะการติดต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน การแก้ปัญหาพฤติกรรม รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การแก้ไขพฤติกรรมของครูโดยคำพูดทางสังคมและทางร่างกาย การมอบภาระหน้าที่ความรับผิดชอบให้เด็ก จากพฤติกรรมของครูทั้ง 3 คน ได้นำสู่คุณลักษณะของนักเรียน ซึ่งมี 4 ประเภทคือ นักเรียนที่ครูชอบ ครูไม่ชอบ ครูติดต่อกับนักเรียน และนักเรียนที่ครูไม่ติดต่อกับเลย แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเหมือนๆ กัน ทำให้ความคาดหวังในตัวเด็กของครูแตกต่างกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานของเด็ก ครอบครัวของเด็ก บุคลิกภาพทักษะทางสังคม ความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ในระยะแรกของการศึกษา ครูแบ่งเด็กตามอายุได้ 3 ห้อง จากนั้นก็สอนเด็กตามความสามารถของกลุ่ม พบว่า ความสามารถทางการพูดของเด็กแตกต่างกัน บางคนอธิบายความเข้าใจของตนเองไม่ได้ บางคนเข้าใจกฎเกณฑ์และความคาดหวังของครู เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองได้ดี

ลาร์กิน (Larkin, 1992 : 397-A) ได้ศึกษาเรื่องผู้บริหารโรงเรียนก่อนประถมศึกษา : มุมมองเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนก่อนประถมศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่หลายอย่าง มีงานในหน้าที่ต้องรับผิดชอบมากมาย ตั้งแต่งานการดูแลรักษาความสะอาด การสื่อสารกับ ครู ผู้ปกครอง การบริหารบุคคล การแสวงหางบสนับสนุน และการพัฒนาบุคลากรซึ่งสัมพันธ์กับงบประมาณและการได้รับการสนับสนุน และยังพบอีกว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาได้รับการฝึกอบรมทางการบริหารน้อยมาก ดังนั้น จึงอาศัยประสบการณ์จากการเรียนและประสบการณ์ส่วนตัว ทำให้เรียนรู้แบบลองผิดลองถูก แต่ส่วนใหญ่ผู้บริหารเหล่านี้โดยเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนมาก่อน ลักษณะการบริหารจึงเป็นแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และผู้บริหารที่เป็นสตรีมักมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจและการตอบสนองความต้องการของเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารขาดเพื่อนภายในองค์กร โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียน

จากผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพัฒนาการช่วงแรกของชีวิตมนุษย์เป็นระยะที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป อันจะส่งผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพเด็กให้สูงขึ้น การจัดการศึกษาระดับนี้จะมีประสิทธิภาพเพียงใด บรรลุตามความมุ่งหมายและมาตรฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น นโยบายการจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษา โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา รูปแบบการจัดประสบการณ์ และเกณฑ์ในการจัดการศึกษา เหล่านี้ เป็นต้น